

**Labris – Organizacija za lezbejska ljudska prava
Beograd, Srbija**

tel: +381 11 3227 480, +381 64 700 8293

e-mail: labris@labris.org.rs

web: www.labris.org.rs

Naslov publikacije:

ZLOČINI IZ MRŽNJE
Postupanje državnih organa
u slučajevima napada na LGBT osobe u Srbiji

Autorke

Ivana Stjelja

Dragana Todorović

Asistentkinje:

Kristina Todorović

Jovanka Todorović

Dizajn i prelom:

Adorjan Kurucz

Prevod:

Maja Jovanović

Dragana Todorović

Štampa:

Standard 2, Beograd

Tiraž:

500

Štampanje ove publikacije je omogućila organizacija ILGA – Europe. Mišljenja izražena u ovom dokumentu ne održavaju nužno i zvaničan stav ILGA – Europe.

Dopunjeno izdanje, Beograd, 2015

SADRŽAJ

3. METODOLOGIJA

4. STATISTIKA

7. POLICIJA, TUŽILAŠTVO I SUDOVI (Postupanje u vezi sa napadima na LGBT osobe)

7. ZLOČIN IZ MRŽNJE

8. PRE UVOĐENJA ZLOČINA IZ MRŽNJE - krivični zakonik i diskriminatorske namere

9. ZLOČIN IZ MRŽNJE U KRIVIČNOM ZAKONIKU - od inicijative do uvođenja

11.ČLAN 54a - mogućnosti unapređenja

12.MEĐUNARODNO PRAVNI OSNOV ZA UVOĐENJE ZLOČINA IZ MRŽNJE

12.USTAVNI OSNOV ZA UVOĐENJE

14.RAZLOZI ZA DOPUNU ZAKONA O IZMENAMA I DOPUNAMA KRIVIČNOG ZAKONIKA

15.ZLOČIN IZ MRŽNJE U HRVATSKOJ

17.ZLOČIN IZ MRŽNJE U ZAKONODAVSTVU NEKIH EVROPSKIH DRŽAVA

18.EVIDENCIJA ZLOČINA IZ MRŽNJE

21.PRIMERI POSTUPANJA PRAVOSUĐA U SLUČAJEVIMA NAPADA ZBOG SEKSUALNE ORIJENTACIJE

24.REZULTATI KVANTITATIVNOG I KVALITATIVNOG ISTRAŽIVANJA

33.PREPORUKE

35.PRILOG 1 - Pregled slučajeva i odgovora koji su dobijeni od MUP-a, sudova i tužilaštva, a koji su traženi na osnovu zahteva za slobodan pristup informacijama od javnog značaja

METODOLOGIJA

Organizacija za lezbejska ljudska prava LABRIS, sprovela je istraživanje koje je imalo za cilj da utvrdi status prijavljenih slučajeva napada na LGBT osobe u periodu od 2008. do 2015. godine kao i postupanje državnih organa u tim slučajevima.

Publikaciju koja je pred vama čine tri celine:

- Odgovori koji su dobijeni od nadležnih državnih organa (MUP-a, sudova i tužilaštva) a koji su poslani na osnovu zahteva za slobodan pristup informacijama od javnog značaja. Zahtevi su obuhvatili 31 prijavljeni slučaj napada na LGBT osobe a informacije o slučajevima napada dobijene su iz izveštaja organizacija civilnog društva: Gej strejt alijanse-GSA¹, Labrisa², Komiteta pravnika za ljudska prava -YUCOM³ kao i medija;
- Analizu instituta zločina iz mržnje u krivičnom zakonodavstvu Srbije, načina njegovog uvođenja, mogućnosti unapređenja, primere uporedne prakse, kao i značaja evidencije zločina iz mržnje.
- Istraživanje o odnosu LGBT osoba prema državnim organima, njihovim motivima za prijavljivanje, odnosno neprijavljivanje napada, i o okolnostima u kojima su se napadi dogodili, koje je rađeno pomoću anketnog onajn istraživanja i dubinskih intervjua sa LGBT osobama koje su bile žrtve napada isključivo zbog svoje istopolne seksualne orijentacije;⁴

Činjenica je da LGBT osobe iz različitih razloga odlučuju da slučaj nasilja ne prijave. Stoga je važno napomenuti da je ukupan broj napada na LGBT osobe daleko veći od broja za koje je poslat zahtev za pristup informaciji od javnog značaja. Međutim, kako je ovo istraživanje između ostalog imalo za cilj dobijanje informacija o statusima slučajeva koji su prijavljeni, uzeti su u obzir samo slučajevi prijavljeni policiji.

Istraživanje je započeto sa pretpostavkom, koja je kasnije i potvrđena, da LGBT osobe nemaju poverenja u rad državnih organa, te je iz tog razloga, naša namera da poboljšamo komunikaciju i radimo na uspostavljanju bolje saradnje između LGBT zajednice i državnih organa.

1 <http://gsa.org.rs/tema/godisnji-izvestaji/>

2 <http://labris.org.rs/publikacije/godisnji-izvestaji/>

3 <http://www.yucom.org.rs/rest.php?idSek=9&idSubSek=23&tip=vestgalerija&status=prvi>

4 <http://labris.org.rs/upitnik-za-lgbt-osobe-koje-su-bile-zrtve-homofobicnog-napada/>

Autorski tim su činile Ivana Stjelja i Dragana Todorović, dok su asistentsku i tehničku podršku pružile Jovanka Todorović i Kristina Todorović. Autorski tim se zahvaljuje svim aktivistima/kinjama koji su učestvovali/e u istraživanju kao i svima koji su uzeli učešća na okruglom stolu i time dali svoj doprinos ka unapređenju rada policije, sudova i tužilaštva ali i uspostavljanja poverenja i bolje komunikacije između LGBT osoba i državnih organa.

STATISTIKA

Tokom istraživanja poslat je 31 zahtev za pristup informacijama od javnog značaja koji se odnose na prijavljene slučajeve napada na LGBT osobe do kojih je projektni tim došao iz izveštaja organizacija Gej strejt alijanse - GSA, Labrisa, Komiteta pravnika za ljudska prava – YUCOM, ali i medija. Zahtevi su poslani Ministarstvu unutrašnjih poslova Republike Srbije, tužilaštvu i nadležnim sudovima.

Postupajući po zahtevu za pristup informacijama, Ministarstvo unutrašnjih poslova Republike Srbije je dostavilo sledeće odgovore:

- Jedan slučaj nije prosleđen tužilaštvu
- U pet slučajeva je konsultovan zamenik javnog tužioca i izveštaj je dostavljen tužilaštvu
- U jednom slučaju su identifikovani počinioci krivičnog dela i podneta je krivična prijava
- U dva slučaja žrtve su upućene da se, nakon lekarskog pregleda sa izveštajem lekara, jave policijskoj stanici radi podnošenja prijave. Napadnuti se nisu javili, niti su podneli krivičnu prijavu
- U dva slučaja konsultovan je zamenik Javnog tužioca koji se izjasnio da nema elemenata krivičnog dela te je podneta prekršajna prijava i istaknut zahtev za pokretanje prekršajnog postupka
- U dva slučaja je podneta krivična prijava za krivično delo Razbojništvo iz člana 206 KZ, a napadač je priveden dežurnom istražnom sudiji
- Za tri slučaja policija je podnela krivičnu prijavu tužilaštvu zbog osnovane sumnje da je izvršeno krivično delo Nasilničko ponašanje iz člana 344 KZ
- Jedan slučaj je pronađen i evidentiran i o njemu je podnet poseban izveštaj
- U jednom slučaju je sačinjen izveštaj koji nije prosleđen tužilaštvu
- U jednom slučaju napadači su privedeni istražnom sudiji zbog osnovane sumnje da su izvršili krivično delo Učestvovanje u tuči član 123 KZ
- U devet slučajeva se navodi da „nije pronađeno kao evidentirano“, „nema podataka“, „o njima nije pronađen pisani trag“ ili „nisu pronađeni kao takvi“ oni slučajevi na koje se odnosio zahtev

- Za jedan slučaj je poslat odgovor da je izvršeno krivično delo TTP i LTP (teška telesna povreda i laka telesna povreda) iz člana 121 i 122 KZ i da je konsultovan tužilac
- Za jedan slučaj napada je dobijen odgovor da nema elemenata za pokretanje bilo kakve prijave kontaktirana je zamenica OJT u Prokuplju koja je iznela stav da u radnjama u prijavi protiv NN lica nema elemenata krivičnog dela koje se goni po službenoj dužnosti
- Jedan slučaj je obustavljen zbog zastarelosti

Napominjemo da je u četiri od svih navedenih slučajeva **policija evidentirala seksualnu orijentaciju kao motiv napada**. U jednom slučaju u izveštaju policije stoji da je razlog napada najverovatnije seksualna orijentacija, a u druga tri slučaja nakon uvida u evidenciju utvrđeno je da su napadači uzvikivali „*Eno pедера! Udarite ih!*“ i „*Da li si ti gej? Da li si ti gej?*“, dok je u poslednjem slučaju konstatovano da je žrtva nosila obeležja LGBT zajednice.

Postupajući po zahtevima za pristup informacijama, koji su poslali Republičkom javnom tužilaštvu, Prvom osnovnom javnom tužilaštvu, Trećem osnovnom javnom tužilaštvu, Osnovnom javnom tužilaštvu u Sremskoj Mitrovici, Višem javnom tužilaštvu u Sremskoj Mitrovici i Višem javnom tužilaštvu u Prokuplju dostavljeni su sledeći odgovori:

- Republičko javno tužilaštvo je navelo da „ne poseduje tražene informacije i da je neophodno zahtev podneti tužilaštvu kome su podnete krivične prijave“
- Treće javno tužilaštvo u Beogradu nije u stanju da pruži traženu informaciju jer je stupio na snagu Zakon o sedištim i područjima sudova (01.01.2014) i Javnog tužilaštva i da je umesto jednog Osnovnog javnog tužilaštva za teritoriju Beograda formirano tri
- Osnovno javno tužilaštvo iz Sremske Mitrovice je donelo odluku da neće pokretati krivični postupak, a u pogledu maloletnog izvršioca predmet je ustupljen Višem javnom tužilaštvu u Sremskoj Mitrovici
- Više Javno tužilaštvo iz Prokuplja je odgovorilo da se predmet nalazi u Osnovnom javnom tužilaštvu u Kuršumliji i da je odlučeno da se ne pokreće krivični postupak jer nema elementa nijednog krivičnog dela za koje se gonjenje preuzima po službenoj dužnosti

Napominjemo da su tužilaštva u više slučajeva prekoračila rok, dok su nekada reagovala tek na ponovljen zahtev kao i da nisu sva tužilaštva kojima je upućen zahtev poslala odgovor (Npr. Više javno tužilaštvo u Sremskoj Mitrovici). Postupajući po zahtevima za pristup informacijama koji su poslali Osnovnom sudu u Smederevu, Prekršajnom sudu u Bečeju kao i Prekršajnom sudu u Beogradu dostavljeni su sledeći odgovori:

- Osnovni sud u Smederevu je uputio odgovor da „ne može pružiti traženu informaciju ukoliko se ne označe bliži podaci o počiniocu i o licima koja su u tom događaju oštećena“
- Prekršajni sud u Bečeju je naveo da tražene informacije ne poseduje
- Prekršajni sud u Beogradu je dostavio informaciju da je došlo do obustave postupka zbog zastarelosti

Nema sumnje da je rad sa LGBT zajednicom neophodan i to u smislu ohrabivanja LGBT osoba da napad prijave policiji i da na ispravan način shvate važnost prijavljivanja svakog slučaja napada. Napred izneti podaci treba da posluže i kao polazna osnova za razmišljanje i davanje konkretnih predloga za unapređenje rada ovih državnih organa.

POLICIJA, TUŽILAŠTVO I SUDOVI I NAPADI NA LGBT OSOBE

Problem efikasnog procesuiranja krivičnih dela počinjenih prema LGBT osobama u Srbiji i dalje postoji. Pripadnici policije su prvi koji saznaju za incident i koji imaju kontakt sa žrtvom, pa je važno da oni prepoznaju da li je motiv napada seksualna orijentacija žrtve. Drugim rečima, oni bi trebalo da utvrde ne samo šta se dogodilo, već i da istraže *zbog čega* se napad desio i da razumeju diskriminatorne motive i elemente mržnje. Problem adekvatnog razumevanja ovih krivičnog dela od strane policije, tužilaštva i sudova karakterističan je za mnoge zemlje. Policajci koji registruju krivična dela uglavnom ne razumeju značenje i specifičnosti krivičnih dela počinjenih iz mržnje, smatrajući da samo retki takvi incidenti, odnosno samo najekstremniji oblici nasilja počinjeni, mogu da se klasifikuju kao zločini iz mržnje. Takođe, dešava se da se motivi za napad ne istražuju od strane policije i da se to u potpunosti prepusti tužiocima,⁵ iako je uočavanje motiva mržnje na samom početku postupka od ključnog značaja.

Jedan od potencijalnih problema u efikasnom procesuiranju počinilaca ovakvih krivičnih dela je i kompleksnost istrage, naročito u situacijama u kojima je delo počinjeno bez svedoka. U takvim slučajevima, nekada dolazi do procesuiranja samo osnovnog krivičnog dela, zanemaruje se kompleksno ispitivanje motiva, koje često mora uključivati i radnje koje prevazilaze konkretni incident i obuhvataju prethodne obrasce ponašanja, navike i uverenja počinilaca.⁶ Faktori koji imaju pozitivan uticaj na efikasno sprovođenje zakonskih odredbi o krivičnim delima izvršenim iz mržnje su prepoznavanje opasnosti ovih krivičnih dela od strane celog društva, ali pre svega od strane policijskih službenika, onih koji se školuju za ovaj poziv, tužilaca, sudija, advokata, ali i predstavnika marginalizovanih grupa i onih koji se bave zaštitom njihovih prava.

ZLOČIN IZ MRŽNJE

Prošlo je nešto više od dve godine od kako se zločin iz mržnje našao u domaćem krivičnom zakonodavstvu. Tačnije, 24. decembra 2012. godine Narodna Skupština Republike Srbije je usvojila Zakon o izmenama i dopunama Krivičnog zakonika Republike Srbije kojim je kroz član 54a kao posebnu obavezujuću otežavajuću okolnost za izricanje kazni uvela dela počinjena iz mržnje na

5 Bell 2002, op.cit., fusnota 32, str. 50.

6 http://ljudskaprava.ba/krivicna-djela-pocinjena-iz-mrznje-regulativa-i-praksa-u-bih-11/#_ftn72
sajt posećen 15.01.2013

osnovu rase, veroispovesti, nacionalne ili etničke pripadnosti, pola, *seksualne orijentacije i rodnog identiteta*.

Zločin iz mržnje može biti bilo koje krivično delo, ali ono šta ga razlikuje od ostalih krivičnih dela jeste to što je izvršilac motivisan mržnjom prema oštećenom. Ova krivična dela nisu prouzrokovana ponašanjem žrtve, već njenim ličnim svojstvima, koja su najčešće etnička ili nacionalna pripadnost, boja kože, vera, pol, seksualna orijentacija, rodni identitet itd. Ovde se predrasuda uzima u obzir kao otežavajuća okolnost i s obzirom na to da opštu društvenu opasnost koja ovakva krivična dela izazivaju, njihovo strože sankcionisanje je potpuno opravdano.

Zadatak državnih organa, ali i celog društva, jeste da podstiču toleranciju, da se bore protiv stereotipa i predrasuda i time spreče pojavu zločina iz mržnje, takođe mora postojati i odgovarajuća reakcija državnih organa ukoliko do zločina iz mržnje dođe, jer svako od nas može biti žrtva, odnosno, svako od nas ima osobine koje ga čine drugačijim od ostalih.

Iako su prošle dve godine od uvođenja zločina iz mržnje, još uvek nijedna presuda nije doneta.

PRE UVOĐENJA ZLOČINA IZ MRŽNJE **krivični zakonik i diskriminatorne namere**

Pre izmena Krivičnog zakonika i uvođenja zločina iz mržnje, već je postojala slična, okolnost u našem zakonodavstvu, a to su niske pobude. Niske pobude su nešto šta je najbližije mržnji od ponuđenih zakonskih instituta, ali svakako ne nešto šta bi u potpunosti moglo imati funkciju zločina iz mržnje.

Tako član 54 koji se odnosi na opšta pravila o odmeravanju kazne navodi da „će sud učiniocu krivičnog dela odmeriti kaznu u granicama koje su zakonom propisane za to delo, imajući u vidu svrhu kažnjavanja i uzimajući u obzir sve okolnosti koje utiču da kazna bude manja ili veća (olakšavajuće i otežavajuće okolnosti), a naročito: stepen krivice, pobude iz kojih je delo učinjeno...” Dalje, u posebnom delu Krivičnog zakonika se u članu 114 stav 5 navodi da će se za teško ubistvo kazniti zatvorom najmanje 10 godina ili zatvorom od od 30 do 40 godina onaj ko drugog liši života iz koristoljublja... ili iz drugih niskih pobuda. Krivično delo zlostavljanje i mučenje, tačnije član 137 stav 2, navodi: „Ko primenom sile, pretnje, ili na drugi nedozvoljeni način drugome nanese veliki bol ili teške patnje... ili to učini iz druge pobude zasnovane na bilo kakvom obliku diskriminacije, kazniće se zatvorom od šest meseci do pet godina.“

Takođe je u ovom kontekstu važno pomenuti i još neka krivična dela, a to su pre svega Rasna i druga diskriminacija (Član 387), Izazivanje nacionalne, rasne i verske mržnje i netrpeljivosti (Član 317), ali i Nasilničko ponašanje na sportskoj priredbi ili javnom skupu (Član 344a), gde se navodi da Ko svojim ponašanjem ili parolama na sportskoj priredbi ili javnom skupu izaziva nacionalnu, rasnu, versku ili drugu mržnju ili netrpeljivost zasnovanu na nekom diskriminatornom osnovu usled čega dođe do nasilja ili fizičkog obračuna sa učesnicima, kazniće se zatvorom od šest meseci do pet godina i novčanom kaznom.

Dakle, postojao je već niz krivičnih dela u kojima su se diskriminatorske namere posebno sankcionisale, ali potreba za sistematizovanijom sankcionisanjem zločina iz mržnje je postojala. Takođe, nadležne institucije bezbednosti i pravosuđa nisu se uvek na odgovarajući i efikasan način bavile ovim pitanjima zbog čega su se žrtve suočavale sa strahom u svim fazama postupka: od prijave učinioca, policijske istrage, preko nezainteresovanosti medija ili pogrešnog, odnosno neadekvatnog izveštavanja, do konačne odluke suda, pri čemu nije postojala ni odgovarajuća institucionalna podrška žrtvama.

U društvu mora postojati razvijena svest o posledicama do kojih dovode diskriminacija i mržnja. Jedan od načina borbe protiv takvog ponašanja je i unošenje odredbe o mržnji kao obavezujućoj otežavajućoj okolnosti u Krivični zakonik. Naravno, treba imati u vidu da se stanje u društvu ne može automatski promeniti uvođenjem pomenute odredbe. To je dugoročan proces tako da je od izuzetne važnosti uspešna implementacija zakona od strane sudova od koje zavisi i prevencija budućih krivičnih dela.

Tako je dopuna Krivičnog zakonika proizašla iz potrebe za sveobuhvatnijim i sistematičnijim pravnim regulisanjem ove oblasti, potrebe za efikasnijim odgovorom institucija, kao i potreba celog društva za suzbijanje diskriminatorski motivisanih krivičnih dela.

ZLOČIN IZ MRŽNJE U KRIVIČNOM ZAKONIKU

od inicijative do uvođenja

Zahvaljujući inicijativi nevladinih organizacija zločin iz mržnje se našao u Krivičnom zakoniku. Put od inicijative do uvođenja zločina iz mržnje nije preduogo trajao, niti je bio previše komplikovan, zahvaljujući spremnosti institucija na ovaj korak i očiglednoj potrebi celog društva za suzbijanjem diskriminatorski motivisanih krivičnih dela.

U februaru 2012. godine nevladine organizacije (Komitet pravnika za ljudska prava - YUCOM i Gej Strejt Alijansa - GSA) podnele su šefovima svih posla-

ničkih grupa, Ministarstvu pravde i državne uprave i većini državnih institucija inicijativu za dopunu predloga Zakona o izmenama i dopunama Krivičnog zakonika. Inicijativa je sadržala konkretne predloge sa formulisanim tekstom pojedinih članova Krivičnog zakonika, kao i obrazloženje i razloge za uvođenje instituta zločina iz mržnje u Krivični zakonik.

Tokom procesa javnog zagovaranja za prihvatanje ove inicijative, YUCOM i GSA su obezbedili podršku za uvođenje zločina iz mržnje u Krivičnog zakonika među institucijama, političarima i političkim partijama, ali i među drugim udruženjima građana i od strane međunarodnih organizacija.

U oktobru 2012. godine, Ministarstvo pravde i državne uprave je otvorilo javnu raspravu o Radnoj verziji Zakona o izmenama i dopunama Krivičnog zakonika, u kome se po prvi put definiše član 54a, koji je mržnju zbog pripadnosti rasi i veroispovesti, nacionalne ili etničke pripadnosti, pola, seksualne orijentacije ili rodnog identiteta, kao motiv za činjenje krivičnih dela propisao kao obaveznu otežavajuću okolnost pri odmeravanju kazne, osim ako ta okolnost nije propisana kao obeležje krivičnog dela. YUCOM i GSA su zatim u predviđenom roku dostavili komentare na tekst Radne verzije Zakona. Vlada Republike Srbija je u decembru kao zvanični predlagač uputila Narodnoj skupštini predlog Zakona o izmenama i dopunama KZ koji je sadržao član 54a, da bi Narodna skupština Republike Srbije 24. decembra 2012. godine većinom glasova izglasala Zakon, koji stupio na snagu 1. januara 2013. godine.

Tada je prvi put u domaćem krivičnom zakonodavstvu kodifikovan zločin iz mržnje. A član 54a *Krivičnog zakonika* ("Sl. glasnik RS", br. 85/2005, 88/2005 - ispr., 107/2005 - ispr., 72/2009, 111/2009, 121/2012 i 104/2013), glasi:

Posebna okolnost za odmeravanje kazne za krivično delo učinjeno iz mržnje

Član 54a

Ako je krivično delo učinjeno iz mržnje zbog pripadnosti rasi i veroispovesti, nacionalne ili etničke pripadnosti, pola, seksualne orijentacije ili rodnog identiteta drugog lica, tu okolnost sud će ceniti kao otežavajuću okolnost, osim ako ona nije propisana kao obeležje krivičnog dela.

ČLAN 54a

mogućnosti unapređenja

Član 54a predstavlja posebnu okolnost za odmeravanje kazne, ono što je najvažnije je da je ta okolnost *obavezujuća*, odnosno da je sud mora ceniti kao otežavajuću. Dakle, veoma je važno to što kada se mržnja javi kao motiv izvršenja krivičnog dela to obavezuje sud da izrekne strožiju kaznu.

Lična svojstva koja Zakonik navodi su rasa i veroispovest, nacionalna ili etnička pripadnost, pol, seksualna orijentacija i rodni identiteta. Dakle, navedeno je svega sedam ličnih svojstava koja mogu biti osnov za izvršenje zločina iz mržnje. Poređenja radi Zakon o zabrani diskriminacije navodi brojne osnove. To su rasa, boja kože, preci, državljanstvo, nacionalna pripadnost ili etničko poreklo, jezik, verska ili politička ubeđenja, pol, rodni identitet, seksualna orijentacija, imovno stanje, rođenje, genetske osobenosti, zdravstveno stanje, invaliditet, bračni i porodični status, osuđivanost, starosno doba, izgled, članstvo u političkim, sindikalnim i drugim organizacijama i drugim stvarnim, odnosno pretpostavljenim ličnim svojstvima. Jasno je da su moguća krivična dela koja prevazilaze sedam navedenih osnova, ali ipak rasa i veroispovest, nacionalna ili etnička pripadnost, pol, seksualna orijentacija i rodni identiteta jesu lična svojstva zbog kojih najčešće i dolazi do zločina iz mržnje.

Unapređenje člana 54a moglo bi se postići otvaranjem liste navedenih osnova, tako što bi se na kraju člana, posle navođenja osnova, dodalo *i drugim stvarnim, odnosno pretpostavljenim ličnim svojstvima*, kao što je slučaj sa Zakonom o zabrani diskriminacije. Čime bi se otvorila mogućnost i za strože sankcionisanje većeg broja krivičnih dela koja su počinjena iz mržnje.

U procesu pristupnih pregovara za članstvo u Evropskoj uniji, tokom javne rasprave o Nacrtu akcionog plana za poglavlje 23, nevladine organizacije su predložile otvaranje liste osnova, ali ovaj predlog nije prihvaćen. U obrazloženju se navodi da je Radna grupa koja je radila na izmenama i dopunama Krivičnog zakonika, a u čijem radu su učesvovali eksperti iz oblasti krivičnog prava već razmatrala sve modalitete i ustanovila da uvođenje otvorene definicije nije celishodnd sa stanovišta pravne predvidivosti.⁷ Ipak, postoji potreba da se lista zaštićenih osnova proširi i da obuhvati više od sedam ličnih svojstva zaštićenih članom 54a.

7 Izveštaj o pristiglim predlozima organizacija civilnog društva u procesu izrade Akcionog plana za Poglavlje 23, Ministarstvo pravde Republike Srbije, 2014, str. 48.

MEĐUNARODNO PRAVNI OSNOV ZA UVOĐENJE ZLOČINA IZ MRŽNJE

Krivična dela učinjena iz mržnje prema određenim društvenim grupama u međunarodnom pravu nazivaju se zločinima iz mržnje. Mržnja, kao pobuda, može biti u osnovi niza krivičnih dela. Ono što ova dela čini specifičnim u odnosu na druga krivična dela je što su uglavnom usmerena na ranjive grupe i imaju za posledicu da negativno utiču ne samo na lice koje je žrtva zločina, već i na sve članove grupe kojoj to lice pripada. Takođe, ugrožavaju i temeljne vrednosti međunarodnog prava na čiju zaštitu se Republika Srbija obavezala potpisivanjem i ratifikacijom niza međunarodnih instrumenata o ravnopravnosti, nediskriminaciji i toleranciji, kao i o suzbijanju i kažnjavanju nasilja pobuđenog mržnjom po osnovu rase, boje kože, nacionalne i etničke pripadnosti, religijskog uverenja itd.

Brojni su i međunarodni instrumenti koji zagovaraju ovakav pristup, između ostalih to su: Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima, Međunarodna konvencija o eliminisanju svih oblika rasne diskriminacije. Pored toga, tu je i član 4. Deklaracije UN o eliminisanju svih oblika netolerancije i diskriminacije zasnovane na religiji ili uverenju, zatim Okvirna odluka Evropske unije o rasiističkim i ksenofobnim krivičnim delima itd. Takođe, nizom odluka Evropskog suda za ljudska prava ističe se da države imaju pozitivne obaveze iz Evropske konvencije o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda da istraže moguće pobude zločina. Ovaj sud je u nekoliko navrata isticao da krivična dela iz mržnje zahtevaju da sudska tela na njih daju odgovor koji je proporcionalan naneseonom zlu.

Dakle, ovim zakonskim rešenjem detaljnije se uređuje pitanje tretiranja krivičnih dela učinjenih iz mržnje i u potpunosti implementiraju međunarodni instrumenti i standardi iz ove oblasti.

USTAVNI OSNOV ZA UVOĐENJE ZLOČINA IZ MRŽNJE

Izvršenjem bilo kog krivičnog dela iz mržnje ugrožavaju se osnovne vrednosti društva i osnovna ljudska prava i slobode garantovana Ustavom Republike

Srbije⁸. Ustavni osnov za uvođenje zločina iz mržnje u Krivični zakonik Republike Srbije sadržan je u brojnim odredbama Ustava kojima se garantuje ravnopravnost, štite prava nacionalnih manjina, ravnopravnost polova, zabranjuje izazivanje rasne, nacionalne i verske mržnje.

Ustav Republike Srbije na deklarativnom nivou garantuje ravnopravnost građana i zabranjuje diskriminaciju, pa tako u članu 1. definiše da je Republika Srbija je država srpskog naroda i svih građana koji u njoj žive, zasnovana na *vladavini prava i socijalnoj pravdi, načelima građanske demokratije, ljudskim i manjinskim pravima i slobodama i pripadnosti evropskim principima i vrednostima*.

Članom 14. Ustav proklamuje da Republika Srbija štiti *prava nacionalnih manjina*, a da država jemči posebnu zaštitu nacionalnim manjinama radi ostvarivanja potpune ravnopravnosti i očuvanja njihovog identiteta. U članu 15. proklamuje se *ravnopravnost polova i propisuje da država jemči ravnopravnost žena i muškaraca i razvija politiku jednakih mogućnosti*.

Članom 18. predviđeno je da se ljudska i manjinska prava koja su zajemčena Ustavom neposredno primenjuju: "Ustavom se jemče, i kao takva, neposredno se primenjuju ljudska i manjinska prava zajemčena opšteprihvaćenim pravilima međunarodnog prava, potvrđenim međunarodnim ugovorima i zakonima. Zakonom se može propisati način ostvarivanja ovih prava samo ako je to Ustavom izričito predviđeno ili ako je to neophodno za ostvarenje pojedinog prava zbog njegove prirode, pri čemu zakon ni u kom slučaju ne sme da utiče na suštinu zajemčenog prava. *Odredbe o ljudskim i manjinskim pravima tumače se u korist unapređenja vrednosti demokratskog društva, saglasno važećim međunarodnim standardima ljudskih i manjinskih prava, kao i praksi međunarodnih institucija koje nadziru njihovo sprovođenje*".

Diskriminacija se zabranjuje po članu 21. Ustava RS tako što se proklamuje da su pred ustavom i zakonom svi jednaki, da svako ima pravo na jednaku zakonsku zaštitu, bez diskriminacije, kao i da je zabranjena svaka diskriminacija, neposredna ili posredna, po bilo kom osnovu, a naročito po osnovu rase, pola, nacionalne pripadnosti, društvenog porekla, rođenja, veroispovesti, političkog ili drugog uverenja, imovnog stanja, kulture, jezika, starosti i psihičkog ili fizičkog invaliditeta.

Ustav jemči *slobodu misli, savesti, uverenja i veroispovesti*, pravo da se ostane pri svom uverenju ili veroispovesti ili da se oni promene prema sopstvenom izboru u članu 43, kao i da niko nije dužan da se izjašnjava o svojim verskim i drugim uverenjima. Svako je slobodan da ispoljava svoju veru ili ubeđenje veroispovedanja, obavljanjem verskih obreda, pohađanjem verske službe ili

⁸ Ustav Republike Srbije, 2006

nastave, pojedinačno ili u zajednici s drugima, kao i da privatno ili javno iznese svoja verska uverenja. Sloboda ispoljavanja vere ili uverenja može se ograničiti zakonom, samo ako je to neophodno u demokratskom društvu, radi zaštite života i zdravlja ljudi, morala demokratskog društva, sloboda i prava građana zajemčenih Ustavom, javne bezbednosti i javnog reda ili radi sprečavanja izazivanja ili podsticanja verske, nacionalne ili rasne mržnje.

Ustav podstiče i uvažava razlike (član 48) merama u obrazovanju, kulturi i javnom obaveštavanju, tako što *Republika Srbija podstiče razumevanje, uvažavanje i poštovanje razlika koje postoje zbog posebnosti etničkog, kulturnog, jezičkog ili verskog identiteta njenih građana. Takođe, zabranjeno je i kažnjivo svako izazivanje i podsticanje rasne, nacionalne, verske ili druge neravnopravnosti, mržnje i netrpeljivosti (član 49).*

Po članu 50. svako je slobodan da bez odobrenja, na način predviđen zakonom, osniva novine i druga sredstva javnog obaveštavanja, u Srbiji nema cenzure, a nadležni sud može sprečiti širenje informacija i ideja putem sredstava javnog obaveštavanja samo ako je to u demokratskom društvu neophodno radi sprečavanja pozivanja na nasilno rušenje Ustavom utvrđenog poretka ili narušavanje teritorijalnog integriteta Republike Srbije, sprečavanja propagiranja rata ili podstrekavanja na neposredno nasilje ili radi sprečavanja zagovaranja rasne, nacionalne ili verske mržnje, kojim se podstiče na diskriminaciju, neprijateljstvo ili nasilje.

Po članu 76. Ustav pripadnicima nacionalnih manjina jemči se ravnopravnost pred zakonom i jednaka zakonska zaštita i zabranjuje bilo kakva diskriminacija zbog pripadnosti nacionalnoj manjini, osim pozitivne. U članu 81. Ustav proklamuje obavezu razvijanja duha tolerancije tako što Srbija u oblasti obrazovanja, kulture i informisanja podstiče duh tolerancije i međukulturnog dijaloga i preduzima efikasne mere za unapređenje uzajamnog poštovanja, razumevanja i saradnje među svim ljudima koji žive na njenoj teritoriji, bez obzira na njihov etnički, kulturni, jezički ili verski identitet.

RAZLOZI ZA DOPUNU ZAKONA O IZMENAMA I DOPUNAMA KRIVIČNOG ZAKONIKA

Razlog za donošenje Zakona o izmenama i dopunama Krivičnog zakonika pre svega je sadržan u činjenici da Krivični zakonik predstavlja najznačajniji pravni akt kojim se sistemski reguliše jedna cela grana prava, a određena rešenja iz ovog Zakonika ostala su neusklađena sa međunarodnim standardima.

Uvođenjem novih odredbi u krivično zakonodavstvo o zločinu iz mržnje, stvara se bitna pretpostavka, koju će policijska i sudska tela koristiti u cilju efikasnijeg suzbijanja mržnje i netolerancije.

Dosadašnja praksa je pokazala da se nadležni organi nisu na odgovarajući način bavili zločinima koji za pobudu imaju mržnju. To je primetno u svim fazama postupka, od istrage, pa do konačnog donošenja presuda i odmeravanja kazni od strane nadležnih sudova koje nisu u celosti oslikavale stvarne pobude izvršilaca – posebno pobude mržnje. Naime, ovi zločini su do ovih izmena Krivičnog zakonika samo delimično bili inkriminirani.

Porast nasilja zasnovanog na mržnji i netoleranciji u Srbiji i šira društvena potreba za prevencijom i borbom protiv ovakvog ponašanja predstavljaju razloge uvođenja zločina iz mržnje.

Jedan od bitnih razloga za uvođenje zločina iz mržnje u Krivični zakonik je i učestalost diskriminacije i napada na LGBT osobe. Seksualna orijentacija a naročito rodni identitet se inače retko pominju u zakonima Republike Srbije. Tako, osim Krivičnog zakonika i Zakona o zabrani diskriminacije („Sl. glasnik RS, br. 22/2009), svega osam zakona zabranjuje različito postupanje zbog seksualne orijentacije. To su Zakon o radu („Sl. glasnik RS, br. 24/2005, 61/2005, 54/2009 i 32/2013), Zakon o visokom obrazovanju („Sl. glasnik RS, br. 76/2005, 100/2007, 97/2008, 44/2010 i 93/2012), Zakon o radiodifuziji („Sl. glasnik RS, br. 85/06, 62/06, 85/06), Zakon o javnom informisanju („Sl. glasnik RS, br. 43/2003, 61/2005, 71/2009, 89/2010 - odluka US i 41/2011 - odluka Ustavnog suda), Zakon o mladima („Sl. glasnik RS, br. 50/2011), Zakon o zdravstvenom osiguranju („Sl. glasnik RS”, br. 107/2005, 109/2005 - ispr, 57/2011, 110/2012 - odluka Ustavnog suda i 119/2012), Zakon o socijalnoj zaštiti („Sl. glasnik RS, br. 24/2011 i Zakon o učeničkom i studentskom standard („Sl. glasnik RS, br. 18/2010). Veći broj navedenih zakona ne sadrži rodni identitet kao osnov diskriminacije, već samo seksualnu orijentaciju.

ZLOČIN IZ MRŽNJE U HRVATSKOJ

Hrvatska je uvela pojam zločina iz mržnje u krivično zakonodavstvo, dok u drugim zemljama krivično zakonodavstvo uglavnom definiše mržnju kao otežavajuću okolnost; pojam zločin iz mržnje se ne unosi u krivično zakonodavstvo kao takav, već samo mržnja. Zakon koji je uveo ovu odredbu usvojen je 2006. godine i definiše zločin iz mržnje kao „svako kazneno djelo iz ovoga Zakona, počinjeno iz mržnje prema osobi zbog njezine rase, boje kože, spola, spolne orijentacije, jezika, vjere, političkog ili drugog uvjerenja, nacionalnog ili socijalnog podrijetla, imovine, rođenja, naobrazbe, društvenog položaja, dobi, zdravstvenog statusa ili drugih osobina”.

Prvi put je ovaj zakon primenjen u praksi 2007. godine nakon napada na povorku ponosa u Zagrebu. U ovom procesuiranom slučaju napadač je osuđen na 14 meseci zatvora.

Izmenama i dopunama Zakona iz 2011. godine, koji je na snazi od 2013, zločin iz mržnje se uvodi za više krivičnih dela. Savet Evrope podržao je izmene Krivičnog zakona Hrvatske i ukazao na nedostatke. Preporučeno je da hrvatske vlasti u novi Krivični zakon unesu odredbu kojom je državljanstvo osnova u svim međunarodnim članovima vezanim za zločin iz mržnje, kao i da je stvaranje ili vođenje grupe koja propagira rasizam krivično delo. Zločin iz mržnje najpre se definiše u opštim odredbama zakona kao krivično delo počinjeno zbog rasne pripadnosti, boje kože, veroispovesti, nacionalnog ili etničkog porekla, invaliditeta, pola, polnog opredeljenja ili rodnog identiteta druge osobe. Takvo postupanje predstavlja otežavajuću okolnost.

Mržnja, kao motiv za izvršenje krivičnog dela, posebno se uvodi za: teško ubistvo, sakaćenje ženskih polnih organa, telesne povrede, teške i naročito teške telesne povrede, prisilu, pretnju, teška kaznena dela protiv polne slobode i izazivanje nereda.

U navedenim slučajevima predviđene su strože kazne. Osim većih zatvorskih kazni predviđeno je da se pojedina krivična dela, ako su učinjena iz mržnje, umesto po privatnoj tužbi procesiraju po službenoj dužnosti (kao što su krivična dela prisile i pretnje). Posebno krivično delo predstavlja javno podsticanje na nasilje i mržnju.

Kancelarija za ljudska prava Vlade Republike Hrvatske oformila je posebnu radnu grupu koja se bavi ovim pitanjem. Kancelarija je usvojila Protokol o postupanju u slučaju zločina iz mržnje. U Protokolu se navodi da organi unutrašnjih poslova moraju obratiti naročitu pažnju na ove zločine, ali i da se žrtvama mora obezbediti posebna zaštita.

Kada se pred pravosudnim organima nađu predmeti koji se odnose na ovu odredbu, postupanje mora biti hitno.

Pravosudni organi će ove predmete posebno označavati i o njima će voditi posebnu evidenciju koju će dostavljati Ministarstvu nadležnom za pravosuđe.

U sudskim postupcima osiguraće se mere zaštite fizičkog integriteta žrtve i njene dalje viktimizacije. Takođe, omogućeno je uključivanje žrtava u programe zaštite.

Sudska praksa pokazuje da se najveći broj slučajeva odnosi na krivična dela telesnih povreda i pretnje.

Veliki broj krivičnih dela izvršen je tokom održavanja manifestacija „Zagreb pride“ i „Split pride“, ali i u neposrednoj blizini klubova u kojima se okupljaju LGBT osobe i putem društvenih mreža.

Česti su slučajevi zločina iz mržnje koji su usmereni prema nacionalnim manjinama, pre svega prema Srbima i Romima. Praksa je pokazala da policija, u najvećem broju slučajeva, ne navodi mržnju kao motiv za napade i upućene pretnje⁹.

ZLOČIN IZ MRŽNJE U ZAKONODAVSTVU NEKIH EVROPSKIH DRŽAVA

Evropske države sve češće uvode zločin iz mržnje u svoj pravni sistem. Povelja osnovnih prava Evropske unije iz 2000. godine, odnosno članovi 1, 10, 21 i 47, garantuju pravo na: ljudsko dostojanstvo; slobodu mišljenja, savesti i religije; nediskriminaciju; kao i na delotvorni pravni lek i pravično suđenje.

Države članice se Poveljom obavezuju da, u okviru svoje nadležnosti i u skladu sa svojim pravnim poretkom, donesu relevantne zakone kojima će se obezbediti ostvarivanje propisanih prava.

Uporedna analiza pravnih sistema država članica Evropske unije, kao i država kandidata, pokazala je da postoji nekoliko zajedničkih trendova i smerova razvoja odredbe zločina iz mržnje.

Pre svega, može se zapaziti da se pojam definiše u širem smislu.

U zločine iz mržnje ne ubrajaju se samo dela koja predstavljaju manifestaciju mržnje (npr. u Holandiji, Austriji, Crnoj Gori, Italiji, Francuskoj) već i podsticaj da se zločin izvrši.

Pojam zločina iz mržnje definiše se na osnovu namere da se delo izvrši. Ovako definisan pojam čini odgovornim ne samo izvršioca, već i samog podstrekača.

U nekim zemljama podsticaj ne mora biti javno već može biti i privatno izražen (npr. u Francuskoj).

Međutim, važno je naglasiti da u svim državama mora biti utvrđena diskriminatorna karakteristika pobude dela ili podsticaja, odnosno, delo mora da bude posledica jedne specifične diskriminatorne namere.

⁹ Zločin i mržnja, YUCOM, Beograd 2012

Drugo, zločin iz mržnje često se tretira kao otežavajuća okolnost (npr. u Austriji, Danskoj, Finskoj, Španiji, Italiji, Francuskoj), a ne kao krivično delo. Dakle, predviđeno je strože kažnjavanje dela koja su učinjena iz mržnje.

Iako se predviđene kazne za ovo delo razlikuju po sadržini, težini i osnovu, na izvršenje dela zločina iz mržnje gleda se kao na krivično delo i propisane kazne mogu biti zatvor i/ili novčana kazna.

U evropskim državama zločin iz mržnje još uvek ne postoji kao posebno krivično delo. Naprotiv, relevantne odredbe i kazne su skoro uvek predviđene u okviru običnih oblika nasilja tako da se zločin iz mržnje tretira samo kao otežavajuća okolnost, a ne kao poseban zločin.

Prostor i podsticaj za promene stiže iz Evropske unije. Naime, od država članica i država kandidata se zahteva da usklade svoja unutrašnja zakonodavstva sa evropskim propisima.

Tako je, na primer, Evropskom konvencijom o sajber zločinima (2001) Evropska unija propisala da države članice moraju da usklade zakonodavstva kako bi se kažnjavao govor mržnje na internetu.

Ovo je primer dobre prakse kojim Evropska unija pokušava da utiče na stvaranje novih, posebnih krivičnih dela i time doprinese boljoj zaštiti ljudskih prava.¹⁰

EVIDENCIJA ZLOČINA IZ MRŽNJE

S obzirom na to da zločin iz mržnje predstavlja krivično delo koje je izvršeno sa motivom diskriminacije i da samim tim predstavlja veću društvenu opasnost, evidencija ovih slučajeva bi bila veoma korisna radi prevencije i boljeg razumevanja problema.

Takođe, dostupna statistika o takvim zločinima bi i pokazala koje su društvene grupe najranjivije. S tim u vezi bi bilo potrebno voditi evidenciju o zločinima iz mržnje, a naročito onima koji su usmereni LGBT osobe.

Policija Republike Hrvatske je na primer uvela preciznu evidenciju ili *track record* zločina iz mržnje po velikom broju parametara¹¹ što je senzibilisalo policijske službenike o pravnim mehanizmima sprečavanja ove vrste krivičnih dela.

¹⁰ Zločin i mržnja, YUCOM, Beograd 2013

¹¹ Protokol o postupanju u slučaju zločina iz mržnje, Ured za ljudska prava Vlade Republike Hrvatske, Zagreb, 2011

Potrebno je ustanoviti sistematičan, harmonizovan i sveobuhvatan mehanizam za prikupljanje podataka o zločinu iz mržnje. Ovaj mehanizam bi predstavljao važan instrument za efikasniju prevenciju zločina iz mržnje i napada na LGBT osobe, a takođe iz toga bi vlast mogla da bolje razume obim problema i njegovu potencijalnu pretnju.¹²

Ministarstvo unutrašnjih poslova, tužilaštvo i organi pravosuđa bi trebalo da imaju obvezu izgradnje sistema za praćenje i vođenja statistike o krivičnim delima u kojima se javlja diskriminacija i krivičnim delima zločina iz mržnje. Zločine iz mržnje je potrebno pratiti sa posebnom pažnjom s obzirom na to da se izvršenjem ovih dela ugrožavaju osnovna ljudska prava i slobode zajemčena Ustavom Srbije i međunarodnim dokumentima. Takođe, potrebno je obezbediti uslove za efikasan rad nadležnih organa koji učestvuju u otkrivanju, postupanju i praćenju rezultata postupaka vođenih zbog zločina iz mržnje radi unapređenja sistema praćenja zločina iz mržnje.

Sistematičan, harmonizovan i sveobuhvatan mehanizam za prikupljanje podataka o zločinu iz mržnje moguće je stvoriti ukoliko bi policija posebno označavala predmete zločina iz mržnje i unosila podatke o motivu u evidenciju. Takođe, svrsishodno bi bilo da policija prati svaki predmet od saznanja događaja do završetka postupka. Kako bi postojao celoviti uvid o stanju u društvu, trebalo bi pratiti broj zločina iz mržnje kao i postupanja nadležnih institucija.

Ministarstvo unutrašnjih poslova prilikom prikupljanja ovih informacija posebno bi moralo da vodi računa o zaštiti privatnosti i podataka o ličnosti lica koja su žrtve zločina iz mržnje, kako bi se izbegla dalja viktimizacija. Posebno uzimajući u obzir već težak položaj LGBT osoba, čestu diskriminaciju, napade, nasilje, ali i praksu da se slučajevi napada ne prijavljuju iz razloga straha za ličnu bezbednost i nepoverenja u rad institucija.

Organi pravosuđa bi u predmetima zločina iz mržnje trebalo da postupaju hitno i sa posebnom pažnjom s obzirom na nivo društvene opasnosti koje ova krivična dela proizvode i na položaj osoba koje su žrtve ovih krivičnih dela.

Takođe, posebne evidencije bi trebalo uredno voditi sa posebnim podacima o vrsti krivičnog dela, broju osumnjičenih/okrivljenih, odluci tužilaštva, odnosno suda, kao i izrečenoj sankciji.¹³ Ovako sveobuhvatni podaci koje bi Ministarstvo nadležno za pravosuđe prikupljalo i objedinilo dalo bi statistiku koja bi pred-

12 Tackling Hate Crimes: An analysis of bias-motivated incidents in Bosnia and Herzegovina with recommendations, OSCE, Sarajevo, 2012

13 Protokol o postupanju u slučaju zločina iz mržnje, Ured za ljudska prava Vlade Republike Hrvatske, Zagreb, 2011

stavljala dobru polaznu osnovu za dalje preventivno delovanje.

Takođe, lično svojstvo zbog koga je napad izvršen mora biti deo ove evidencije kako bi se identifikovale najugroženije društvene grupe i kako bi se u ovom slučaju znao udeo napada na LGBT osobe, kao jedne od najugroženijih društvenih grupa.

Kako bi evidentiranje zločina iz mržnje i njihovo sprečavanje bilo što efikasnije, potrebno je ohrabriti i žrtve da prijavljuju slučajeve napada, osigurati im bezbednost i zaštititi njihovu privatnost i podatke o ličnosti. Treba imati u vidu da u Srbiji postoji „praksa“ neprijavlivanja napada policiji, najčešće iz razloga nepoverenja u institucije i straha da seksualna orijentacija ne bude otkrivena¹⁴. Ohrabrivanje žrtava na prijavljivanje napada i obezbeđivanje sigurnosti i podrške žrtvi, trebalo bi da sprovode nadležne institucije, ali ovo je polje u kome organizacije civilnog društva mogu dati svoj veliki doprinos, ili pružanjem psihološke ili pravne pomoći. Takođe i efikasno vođenje evidencije je preduslov za postojanje adekvatne statistike.

Zanimljiv je primer Mađarske i problem evidentiranja zločina iz mržnje.

U pravnom sistemu Mađarske, izvršiocima ovakvih krivičnih dela izriču se adekvatne sankcije, odnosno više nego što su propisane za izvršeno krivično delo. Međutim, ne primenjuje se direktno odredba krivičnog zakonodavstva koja se odnosi na zločin iz mržnje.

U tom smislu, pravda je na neki način zadovoljena, ali ne postoji mogućnost efikasnog evidentiranja izvršenih krivičnih dela iz mržnje, te iako je počinilac teže kažnjen, svrha strožeg sankcionisanja nije ispunjena.

Dakle, veoma je važno primeniti ovaj član, pozvati se na njega i evidentirati ga, a ne samo ispuniti zahteve koje on postavlja kako bi se ispunio širi društveni značaj uvođenja zločina iz mržnje u krivično zakonodavstvo.

Pripadnici LGBT populacije u Srbiji izloženi su značajnom riziku da postanu žrtve zločina iz mržnje ili incidenata motivisanog mržnjom. Takvo nasilje, nastalo iz duboke mržnje koju izvršilac ima zbog stvarne ili pretpostavljene seksualne orijentacije ili rodnog identiteta žrtve, retko se konkretno obrađuje u zakonima država članica. Problem predstavlja retko prijavljivanje takvog nasilja, jer žrtve nemaju poverenja u nadležne institucije, koje možda i nisu adekvatno obučene da efikasno istražuju mržnjom motivisan zločin. Čak i ako se takvi incidenti i zločini prijave, motiv predrasude često se ne pojavljuje u zvaničnim statističkim

14 <http://labris.org.rs/wp-content/uploads/2013/11/LGBT-populacija-i-reforma-sektora-bezbednosti-u-RS.pdf>

izveštajima, jer se motiv homofobije i transfobije često ne priznaje ili ne prepoznaje kao relevantan.

Diskriminatorni jezik usmeren protiv LGBT populacije, pojačava problem i stvara klimu u kojoj ne samo da se mržnjom motivisani incidenti dešavaju bez ikakve snažne javne osude, već se i odobravaju.

Države članice Saveta Evrope bi trebalo da intenziviraju napore u borbi protiv mržnje prema LGBT populaciji. Za sada se homofobični i transfobični incidenti ili zločini iz mržnje u nekim zemaljama članicama Saveta Evrope ne prikazuju u zvaničnim statističkim podacima o zločinima iz mržnje. Podsticanje mržnje, nasilja i diskriminacije na osnovu seksualne orijentacije ne smatra se krivičnim delom u svim državama članicama, takođe se homofobični incidenti ne uzimaju kao otežavajuća okolnost u svim državama, iako postoji tendencija ka tome. Takođe, eksplicitno spominjanje rodnog identiteta uglavnom se ne spominje u odredbama krivičnog zakonodavstva koje se odnose na zločin iz mržnje.¹⁵

PRIMERI POSTUPANJA PRAVOSUĐA U SLUČAJEVIMA NAPADA ZBOG SEKSUALNE ORIJENTACIJE

U postupku pred Višim sudom u Novom Sadu protiv S.S, zbog osnovane sumnje da je izvršio krivično delo nasilničkog ponašanja kao i ubistva u pokušaju, Komitet pravnika za ljudska prava YUCOM zastupao je oštećene, dvojicu braće, žrtve fizičkog napada, pri čemu je jedan od njih zadobio teže telesne povrede. Saslušanjem okrivljenog, jednog od oštećenih i troje svedoka, kao i saslušanjem veštaka medicinske struke na okolnosti težine telesnih povreda i uračunljivosti okrivljenog, glavni pretres u ovom postupku završen je 12. novembra 2013. godine. Narednog dana, 13. novembra, izrečena je presuda optuženom S.S, kojom je oglašen krivim za izvršenje krivičnih dela nasilničkog ponašanja i ubistva u pokušaju. Prvostepeni sud uvažio je zahteve Višeg javnog tužilaštva i okrivljenog osudilo na kaznu zatvora u trajanju od sedam godina – šest godina za pokušaj ubistva i jedna za nasilničko ponašanje.

Napad je izvršen u junu 2012. godine u autobusu javnog gradskog prevoza u Novom Sadu, kada je okrivljeni najpre pesnicama a potom i nožem napao

¹⁵ Diskriminacija po osnovu seksualne orijentacije i rodnog identiteta u Evropi, Commissioner for Human Rights, 2011

oštećene, misleći da mu se jedan od oštećenih „nabacuje“. Oštećeni, mladi ljudi koji su se dobro raspoloženi vraćali iz grada, žrtve su mržnjom motivisanog napada koji sa sobom nosi veliku društvenu opasnost. Tom prilikom, jednom od oštećenih nanete su teške telesne povrede. Motiv ovakvog napada nesumnjivo je bio diskriminatorski. U izjavi koju je dao u policiji, napadač je sam istakao motiv napada koji je zasnovan na homofobiji. Od ove izjave odstupio je prilikom iznošenja odbrane pred sudom, kada je istakao da je u trenutku napada bio pod dejstvom opijata, vidno menjajući svoje iskaze date u prekrivičnom postupku. Iz navedenog proizlazi da je reč o zločinu iz mržnje, što je advokatica YUCOM-a i istakla na suđenju. Prilikom odmeravanja kazne, sud je kao otežavajuću okolnost cenio činjenicu da je napad izvršen u punom autobusu javnog gradskog prevoza, kao i da oštećeni, svojim radnjama, nisu izazvali izvršenje ovih dela. Takođe, odbačeni su navodi odbrane da je okrivljeni bio u neuračunljivom stanju usled zloupotrebe alkohola i psihoaktivnih supstanci, s obzirom na to da je u potpunosti rekonstruisao događaj. Činjenicu da je okrivljeni delo počinio zbog pretpostavljene seksualne orijentacije oštećenih, sud nije cenio kao posebno otežavajuću okolnost jer se napad desio pre uvođenja instituta zločina iz mržnje u sistem krivičnopravne zaštite, ali ovaj slučaj pokazuje spremnost institucija da se bore protiv krivičnih dela učinjenih iz mržnje.¹⁶

Reakcija nadležnih organa bila je blagovremena, a izrečena kazna srazmerna učinjenom delu, efikasna reakcija policije i tužilaštva i adekvatan odgovor suda neophodni u svim slučajevima napada na fizički integritet građana, posebno kada je to motivisano mržnjom, šovinizmom, homofobijom ili diskriminacijom.

Viši sud u Beogradu je u februaru 2013. godine doneo presudu protiv A.A., M.M. i J.V. zbog krivičnog dela nasilničko ponašanje. Napad se desio 2007. godine. Prvookrivljeni A.A. je na televiziji video poruku lične prirode gde je muškarac tražio seksualnog partnera. Na ovu poruku je „iz šale“ odgovorio i sa oštećenim M.L. nastavio da se dopisuje. Dogovorili su se da se nađu kod sportskog centra Olimp u 22h, ali je okrivljeni pozvao i svoja dva prijatelja da pođu sa njim.

Kako se u presudi navodi, „on je svojim drugovima objasnio o čemu se radi i dogovorili su se da NN pедера istuku“. Oštećenom su uzeli mobilni telefon i razbili ga. U presudi se navodi da novac od napadnutog M.L. nisu uzeli, a s obzirom na to da su napadači nepušači, izvučen je zaključak da nisu bili ni pod dejstvom alkohola ni droga.

Okrivljeni su u odbrani naveli da su oštećenog tukli iz „razloga homofobije, zato što je oštećeni peder“ i da je to kod njih izazvalo afektivno stanje, odnosno da ih je uhvatio „talas“ homofobije, a ne da bi ga opljačkali.

16 YUCOM - godišnji izveštaj o radu 2013, Komitet pravnika za ljudska prava, Beograd, 2013

Iako okrivljeni nisu negirali da su fizički napali oštećenog, sud je doneo oslobađajuću presudu jer nije utvrdio da postoje elementi ovog krivičnog dela. Komitet pravnika za ljudska prava je sastavio žalbu, a odgovor na žalbu se čeka.

U noći između 12. i 13. septembra 2014. godine učesnik LGBT konferencije „Budućnost pripada nama: LGBT prava na putu ka pristupanju Evropskoj uniji“, koju je organizovao Labris¹⁷, napadnut je na Zelenom vencu u Beogradu ispred restorana brze hrane. Napadnuti mladić, inače nemački državljanin, zadobio je teške telesne povrede i operisan je u Urgentnom centru zbog unutrašnjeg krvarenja mozga. Honig je kasnije specijalnim avionom prevežen iz Beograda u Nemačku. Prethodno ga je u Urgentnom centru, gde je operisan po prijemu, saslušao zamenik tužioca.

Trojici mladića je određen pritvor, a sudija za prethodni postupak je dvojici ukinuo pritvor jer više nisu postojali razlozi zbog kojih im je pritvor bio određen. U pritvoru je ostao jedino Stefan Vukičević (22) koji je okrivljen da je udario Honiga, nakon čega je ovaj pao i zadobio teške telesne povrede.

Više javno tužilaštvo je u decembru 2014. godine odgovorilo na zahtev za pristup informacijama od javnog značaja koji je uputio Labris, a koji se odnosi na informacije o krivičnom postupku koji se vodi povodom ovog napada, sledeće: „Ovo tužilaštvo je dana 4. novembra 2014. godine Višem sudu u Beogradu podnelo je optužni predlog protiv okrivljenog Vukčević Stefana, zbog krivičnog dela rasna i druga diskriminacija iz čl. 387 stav 5 Krivičnog zakonika u sticaju sa krivičnim delom teška telesna povreda iz člana 121. stav 2 u vezi stava 1 Krivičnog zakonika, dok je u odnosu na Lindo Miloša i Veljković Ilije krivična prijava odbačena“.

Dakle, Vučićević i njegovi drugovi su prvobitno bili osumnjičeni za krivična dela izazivanje nacionalne, rasne i verske mržnje i netrpeljivosti i teška telesna povreda. Prema Krivičnom zakoniku, za krivično delo izazivanje nacionalne, rasne i verske mržnje i netrpeljivosti zaprečena kazna od jedne do osam godina zatvora, a za krivično delo nanošenje teške telesne povrede zakonom je zaprečena kazna zatvora od šest meseci do pet godina, a ukoliko nastupi trajno oštećenje zdravlja kazna može da bude do osam godina zatvora.

Glavni pretres je započeo 24. marta 2015. godine, dok je sledeći održan 26. maja 2015. godine. Na pretresu 26. maja 2015, saslušani su svedoci Miloš Lindo i Ilija Veljković.

Svedokinja Ljiljana Milošević, radnica u restoranu brze hrane ispred koga se napad desio, nije se pojavila.

17 Zajedno sa partnerima: YUCOM, Civil Rights Defenders i Fondacijom Hiršfeld Edi

Oba svedoka su tvrdila da ne znaju koji je razlog napada, a tvrdili su i da se ne sećaju okolnosti pod kojima se napad desio, tako da su svedoci dali veoma malo informacija o napadu i o motivima.

Javni tužilac je pitao svedoka Miloša Linda, a ranije optuženog, da li su sva trojica (Stefan Vukčević, Miloš Lindo i Ilija Veljković) krenuli zajedno kući i kojim putem kao i koji je bio razlog napada. Svedok je odgovorio da su krenuli zajedno kući stepenicama ka Zelenom vencu i da mu nije poznat razlog napada, jer nije čuo razgovor između Denisa Honinga i Stefana Vukčevića. Branilac i optuženi nisu imali pitanja.

Svedok, a ranije optuženi, ispričao je da je samoinicijativno otišao u policiju da prijavi šta se desilo kada je iz medija saznao da je Denis u teškom stanju.

Branilac je pitao liju kako poznaje Stefana, da li su znali nacionalnost Denisa Honinga i da li mu je poznato da Stefan ima negativne stavove prema određenim društvenim grupama. Ilija je odgovorio da se poznaju još iz osnovne škole, da nisu znali nacionalnost Denisa, ali da je Denis pričao nemački jezik i da koliko zna Stefan nema ekstremno negativne stavove prema nekim društvenim grupama, da je iz „normalne“ porodice i da studira.

Svedokinja Ljiljana Milošević, kao i svedok Vlado Arsov su u prethodnoj fazi postupka izjavili da je okrivljeni prilikom napada rekao da „ne želi strance da mu prljaju grad“, dok je Stefan Vukičević u prethodnoj fazi naveo da su nemački državljani provocirali prodavačicu, Ljiljanu Milošević, i da je to njega mnogo iznerviralo, pa da je to razlog napada.

Sledeći pretres je zakazan za 3. septembar 2015. godine i kao svedoci biće pozvani i Vlado Arsov koji je pomogao Denisu prilikom napada i Ljiljana Milošević, prodavačica iz restorana brze hrane. Preko međunarodno-pravne pomoći poziv je već upućen i Denisu Honingu.

REZULTATI KVANTITATIVNOG I KVALITATIVNOG ISTRAŽIVANJA

LGBT osobe u Srbiji se suočavaju sa nasiljem i diskriminacijom u svim aspektima života. Ovo uključuje zabeležene slučajeve nasilja, pretnje nasiljem, diskriminaciju na radnom mestu, nezakonitu hospitalizaciju, lečenje homoseksualnosti, diskriminaciju u obrazovanju, pristup dobrima i uslugama, itd. Iako Srbija ima relativno dobar pravni okvir za zaštitu prava LGBT osoba, primena postojećeg zakonodavstva nije uspešna zbog nedostatka senzibilisanosti i izražene homofobije predstavnika državnih institucija. Zbog toga su LGBT osobe češće

žrtve zločina iz mržnje u poređenju sa drugim građanima i građankama. Zbog straha od stigmatizacije i nasilja, kao i zbog nepoverenja u rad državnih institucija, ovi zločini se uglavnom ne prijavljuju.

Rezultati istraživanja Agencije za osnovna prava (FRA) Evropske unije pokazuju da:

- Jedna četvrtina od više od 93.000 LGBT osoba anketiranih u 27 zemalja Evropske unije i Hrvatskoj, koja tada nije bila članica, je doživelo nasilje zbog seksualne orijentacije ili rodnog identiteta u prethodnih pet godina, pri čemu taj broj raste kada je reč o transrodnim osobama, od kojih je svaka treća osoba bila žrtva nasilja. Kada sa uzme u obzir period od poslednjih 12 meseci, 6% svih LGBT osoba izjavljuje da su imali iskustvo nasilja, dok od toga 8% transrodnih osoba kaže da su pretrpeli nasilje.

Uprkos merama koje su preduzete na nivou EU, kao i na nivou zemalja članica, u borbi protiv zločina koji su motivisani mržnjom i predrasudama, i dalje postoji nepoverenje žrtava u to da državni organi mogu da im pruže neophodnu zaštitu. To često rezultira time da žrtve nerado prijavljuju krivično delo, kako policiji tako i drugim organizacijama. Rezultati FRA ankete ovo sasvim jasno pokazuju:

- Osam od 10 LGBT osoba u EU i Hrvatskoj, koji su bile žrtve zločina motivisanih mržnjom ili predrasudama nisu zločine prijavili policiji.

Kao najčešće razloge za neprijavlivanje incidenata zločina iz mržnje ispitanici u FRA su navodili da se ništa neće promeniti prijavljivanjem, da su takvi incidenti svakodnevna pojava, i da ne veruju policiji.

Rezultat ovoga je da mnogi zločini iz mržnje ostaju neprijavljeni, nezabeleženi, neprocesuirani i samim tim, nevidljivi. Nedovoljno prijavljivanje zločina kao posledicu ima mali broj sudskih slučajeva, čime žrtve imaju manje mogućnosti za obeštećenje. Zbog toga, žrtve zločina iz mržnje i same ostaju nevidljive.

Imajući to u vidu, neophodno je da se uspostave mehanizmi koji će ne samo omogućiti žrtvama i svedocima da prijave zločine iz mržnje, nego će omogućiti i da počinioci odgovaraju za učinjene zločine. Ukoliko se zločini iz mržnje ne prijave, onda oni ne mogu biti krivično procesuirani, što zauzvrat dovodi do nekažnjivosti prestupnika.

Prateći ove nalaze, kao i druge istraživačke podatke i anegdotalne dokaze koji su zabeleženi u Srbiji, uglavnom od strane nevladinih organizacija, sprovedeno je kvantitativno i kvalitativno istraživanje sa LGBT osobama koje su bile žrtve zločina iz mržnje, u cilju prikupljanja informacija o iskustvima, stavovima i praksama LGBT osoba u Srbiji koje su bile žrtve zločina iz mržnje. Ovi podaci imaju svrhu da dopune podatke dobijene analizom postupanja državnih organa u

slučajevima napada na LGBT osobe, koji su dobijeni slanjem zahteva za pristup informacijama od javnog značaja, kako bi se dobilo što više informacija za sveobuhvatniji pregled situacije.

U tu svrhu, dve istaživačke metodologije su korišćene, kvantitativna i kvalitativna.

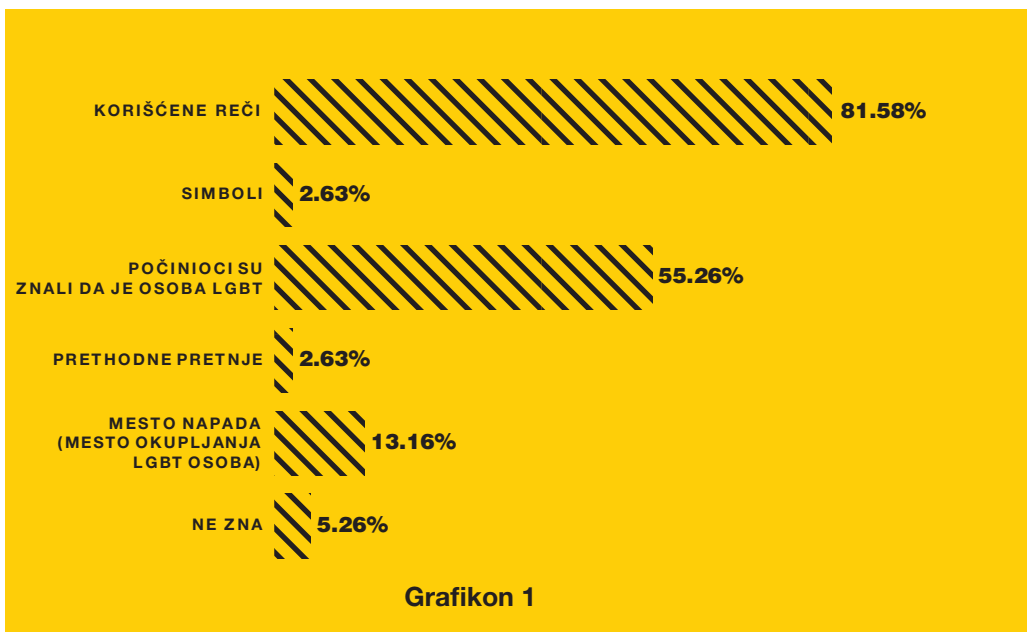
Onlajn upitnik je sačinjen i objavljen na sajtu organizacije Labris, a link ka upitniku je široko distribuiran putem elektronske pošte i društvenih medija. 39 osoba, koje su bile žrtve zločina iz mržnje zasnovanog na seksualnoj orijentaciji, odgovorili su na anketu. Od toga, 20 su bili muškarci koji se identifikuju kao gej, a 19 su bile žene koje se identifikuju kao lezbejke. 18 žrtava (46.15%) su bile između 26 i 35 godina starosti prilikom popunjavanja ankete, dok je 7 osoba (17.95%) bilo između 16 i 25 godina starosti, a isti broj osoba je bilo između 36 i 45 godina starosti. Pored toga, 3 osobe (7.69%) su bile mlađe od 16 godina, a isti broj osoba je bio između 46 i 55 godina, dok je 1 osoba (2.56%) imala između 56 i 65 godina starosti.

Pored ovoga, obavljani su i polu strukturirani dubinski intervjui sa tri lezbejke i tri gej muškarca, koji su bili žrtve zločina iz mržnje zbog seksualne orijentacije, pri čemu su svi bili između 26 i 35 godina starosti. Cilj ovih razgovora bio je da se dublje i detaljnije analiziraju stavovi i iskustva žrtava, što bi bilo teško, ako ne i nemoguće zaključiti iz odgovora na onlajn ankete, kao i iz izveštaja državnih vlasti i odgovora na zahteve za pristup informacijama od javnog značaja.

Sledeći teme su ispitivane kako kvantitativnom, tako i kvalitativnom metodologijom prikupljanja podataka, a rezultati su sledeći:

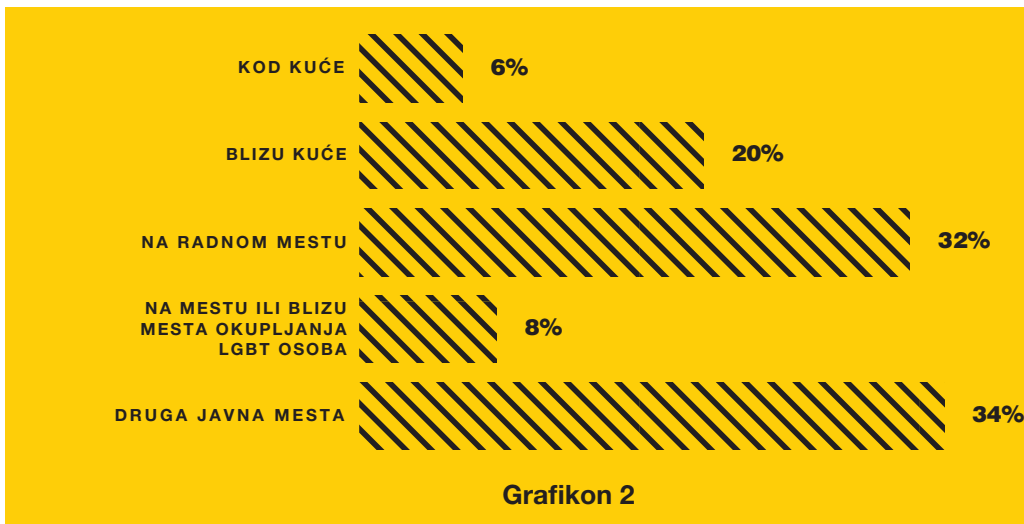
➤ Opis napada i okolnosti u kojima je došlo do napada

Kada su ispitanici pitani zbog čega misle da je napad bio motivisan njihovom seksualnom orijentacijom, ili pretpostavljenom seksualnom orijentacijom, 31 (81.58%) ih je reklo da su to zaključili na osnovu reči i uvreda koje su počinioci koristili tokom napada, dok je 21 (55.26%) ispitanika reklo da su počinioci znali ili mislili da znaju da je žrtva LGBT:

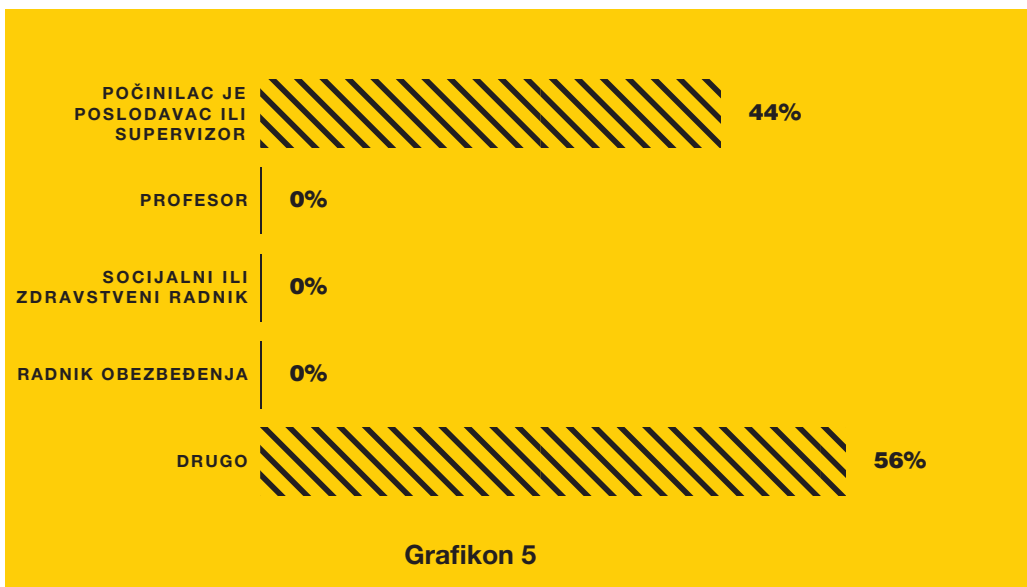
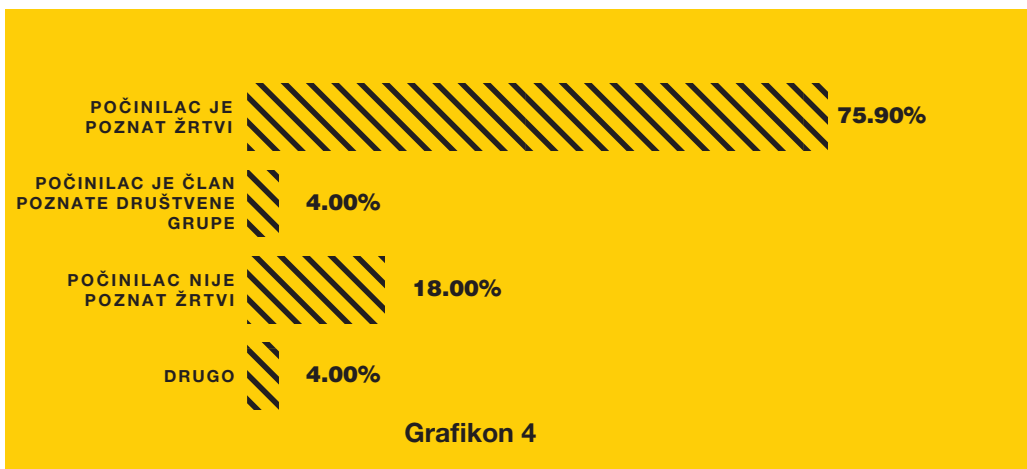
Osim jednog napada koji se dogodio 1994. godine, svi ostali napadi su se dogodili u periodu između 2008. i 2014. godine. Od 39 napada, 31 se desio u Beogradu, dok se 4 desilo u Novom Sadu, i po jedan u Apatinu, Vršcu, Smederevu i Čačku. To ne znači da se u stvarnosti već i nanapadajavlja u Beogradu, naprotiv. Drugi izveštaji i anegdotalni dokazi ukazuju na to da je bilo brojnih napada na LGBT osobe u manjim naseljima, međutim, oni se retko prijavljuju i LGBT osobe nerado govore o tome, i imaju manji pristup u slugama LGBT organizacija koje se nalaze u većim mestima (Beograd, Novi Sad i Šabac). Pored toga, smatramo da je razlog zašto je većina ljudi koji su odgovorili na anketu bilo napadnuto u Beogradu, bio i način na koji je onlajn anketa bila distribuirana pripadnicima LGBT zajednice, koristeći već postojeće kontakte, kontakt liste i društvene medije koje uglavnom koriste osobe koje žive u većim mestima, kao i one osobe koje su već bile u kontaktu sa LGBT organizacijama.

Većina napada (34%) su se dogodili na javnim mestima (ulice i parkovi), dok se 32% desilo na poslu, 20% se desilo u blizini kuće, 6% kod kuće i 8% na mestu ili u blizini okupljanja LGBT osoba. Iako su ovi rezultati u skladu sa rezultatima iz izveštajima iz drugih izvora (izveštaji nevladinih organizacija i državnih organa), uključujući i anegdotalne dokaze, veoma je važno posebno istaći da se veliki procenat napada dogodio na radnom mestu, što predstavlja alarmantan podatak, koji ranije nije bio zabeležen.

Dalje, u 80% slučajeva napada, počinioci su fizička lica, dok su u 20% bila lica na službenim pozicijama moći nad žrtvama. Većina žrtava je poznavala počinioca (75,9%), dok je jedna osoba identifikovala napadača kao poznatog člana desničarske ekstremističke grupe, a pet žrtava je reklo da su počinioci bili kolege sa posla. U vezi s tim, a od 20% počinitelaca koji su se nalazili na pozicijama moći nad žrtvom, 44% njihsubili poslodavci ili supervizori koji su počinili zločin iz mržnje na osnovu seksualne orijentacije. Niko od ispitanika nije izjavio da su bili napadnuti od strane nekoga ko je predstavnik državne institucije.

➤ **Učestalost prijavljenih i neprijavljenih napada, i razlozi za prijavljivanje ili ne prijavljivanje napada, uključujući i postupanje policije i percepcije o sigurnosti i bezbednosti**

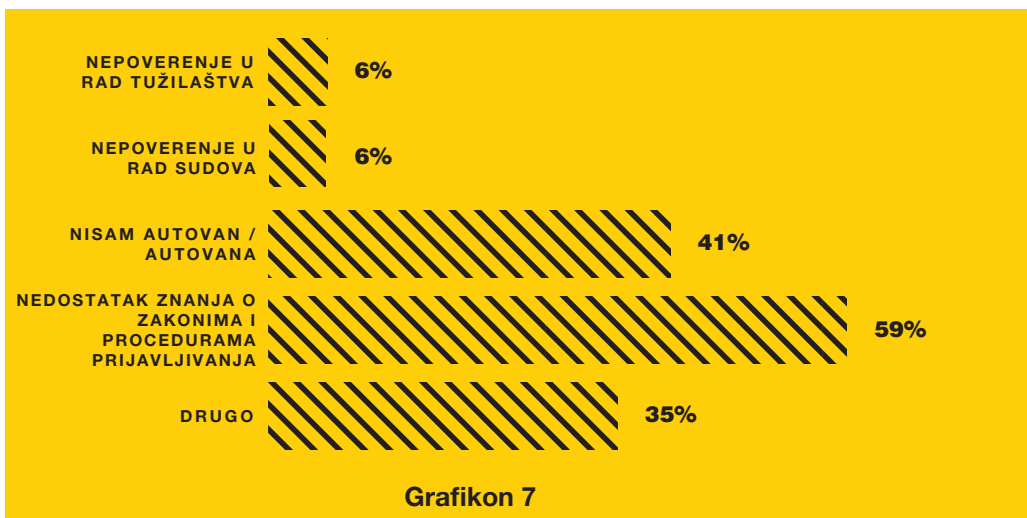
Izveštaji u Srbiji su pokazali da se većina zločina iz mržnje ne prijavljuje zbog nepoverenja u državne organe, kao i zbog straha od sekundarne viktimizacije i otkrivanja seksualne orijentacije. Tokom prethodnih godina, nije bilo neuobičajeno da kada se slučajevi prijave policiji, policijski službenici odbiju da preduzmu neophodne radnje i istraže slučajeve, osim kada su u pitanju slučajevi koji su izazvali veliku medijski pažnju. Pored toga, policajci su često bili skloni da vređaju žrtve zločina iz mržnje. Takođe, problem sa pogrešnim kvalifikacijama tih krivičnih dela od strane tužilaštva je takođe bilo široko rasprostranjeno. Kada je u pitanju neadekvatno ponašanja policije, različiti oblici takvog ponašanja su identifikovani u prošlosti, uključujući i nametljivo ispitivanje, kršenje prava na privatnost, psihološko nasilje u policijskim stanicama i izvan policijskih stanica, seksualno uznemiravanje, zloupotrebe pritvora i uskraćivanje lekarske nege.

Ovo Istraživanje pokazuje slične rezultate, međutim, u izvesnoj meri, postoje trendovi koji ukazuju na poboljšanja u odnosu na nekoliko aspekata ovog problema. Onlajn anketa, kao i razgovori sa žrtvama zločina iz mržnje na osnovu seksualne orijentacije, ukazali su na povećanje tendencije žrtava da prijave zločin iz mržnje, bar u većim naseljima, naročito u Beogradu. 67% učesnika i učesnica istraživanja su prijavili napade policiji.

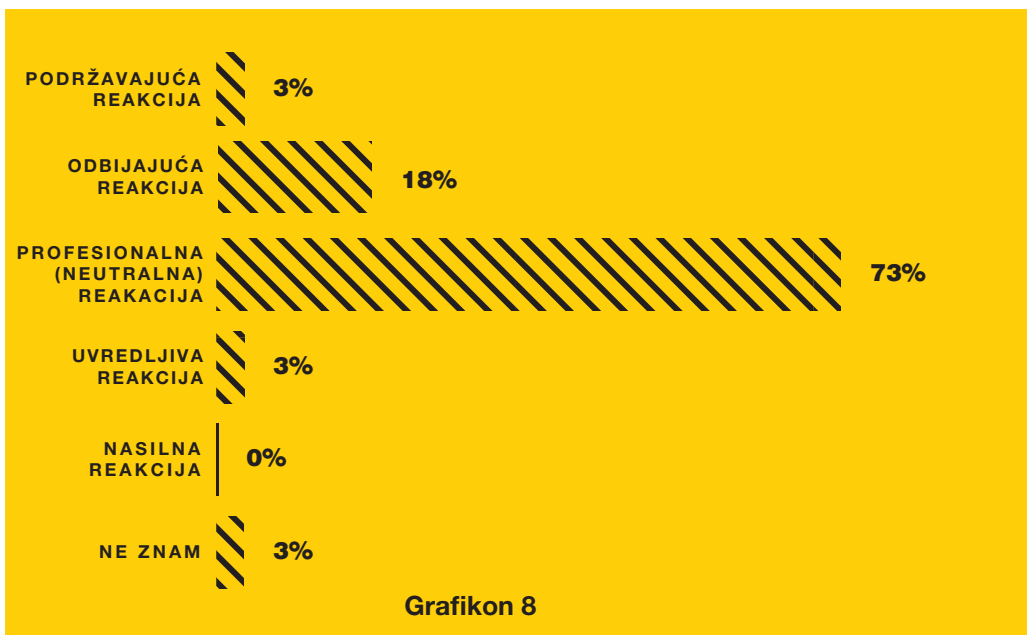

Grafikon 6

Kada su oni koji nisu prijavili napade pitani zbog čega su odlučili da napad ne prijave, najčešći razlozi su bili nedovoljna upoznatost sa zakonima i procedurama, kao i potreba da informacije o svojoj seksualnosti drže u tajnosti. Samo 6% ispitanika izjavilo je da je razlog za neprijavlivanje bio nedostatak poverenja u policiju, tužilaštvo i sudove. Ovo pokazuje da LGBT osobe imaju više poverenja u državne organe.

Pored toga, u onlajn anketi 16 ispitanika (73%) izjavilo je da je ponašanje policajaca bilo profesionalno (neutralno), dok je četvero (18%) navelo da policajci nisu bili podržavajući, i da su reagovali odbojno. Samo je jedna osoba rekla da je reakcija policije bila podržavajuća, dok je jedna osoba rekla da se policija ponašala uvredljivo. Niko od ispitanika nije izjavio da je reakcija policije bila nasilna.

Međutim, tokom detaljnijih razgovora, samo jedan ispitanik je rekao da je ponašanje policije bilo profesionalno, dok su svi ostali izrazili različite stepenene zadovoljstva na činom na koji su ih policajci tretirali, počevod uvredljivih i obeshrabrujućih primedbi sve dodirektnih pretnji. Jedna od sagovornicakojajepretrpela fizički napad motivisan njenom seksualnom orijentacijom je izjavila sledeće:

Kada sam se obratila policiji, očekivala sam da će me zaštititi, ali oni su se ponašali poput onih koji su me napali ipretili su mi. Pokušavajući da me za-plaši, jedan od policajaca me jeupitao: “Da li znaš ko sam ja kad ne nosim uniformu?! Ja sam obučen u crno i nosim čizme.”KK

➤ Posledice napada na privatni i društveni/profesionalni život žrtve

Veliki procenat ispitanika (95,5%) navodi da su napadi i mali veliki uticaj na njihove privatne, društvene i profesionalne živote. Velika većina ispitanika su imali promene u tome kako se osećaju prema sebi, izražavajući osećanja nižeg samopoštovanja, krivice i straha. Neki od njih su takođe imali kratkoročne i dugoročne probleme u odnosu na fizičko zdravlje. Zbog ovog je 47% reklo da su napadi imali posledice nana njihov posao, dokje 72% imalo porodičnih problema. Jedan od ispitanika jeizjavioi sledeće:

Posle napada, zbog povreda, morao sam da ostanem kod kuće i da brinem o sebi. Moj poslodavac nije imao razumevanja za to, tako da sam izgubio posao. Završio sam bez novca, pa sam morao da se okrenem svojoj porodici za pomoć, iako je ovo bila poslednja stvar koju sam želeo, jer nikada nisu blagonaklono gledali na to što sam gej. Pored šoka i straha koje sam nastavio da osećam dugo nakon incidenta, takođe sam počeo da se osećam krivim i bezvrednim, jer mi je porodica stalno govorila da je sve moja krivica. Ž.R.

Grafikon 9

PREPORUKE

Rezultati i uvidi koji su predstavljeni u ovoj sveobuhvatnoj studiji, akoji su dobijeni iz odgovora koje su državni organi (policija, sudovi i tužilaštvo) dostavili na osnovu zahteva za slobodan pristup informacijama od javnog značaja, zatim kroz analizu zločina iz mržnje u krivičnom zakonodavstvu Srbije, metodama njenog uvođenja i mogućnostima za poboljšanje, preko primera uporedne prakse i neophodnosti izrade evidencije o zločinima iz mržnje, kao i podataka kvantitativnog i kvalitativnog istraživanja o stavovima LGBT osoba prema državnim organima, razlozima za prijavljivanje ili neprijavlivanje zločina iz mržnje, i okolnosti u kojima se napad iz mržnje dogodio, predstavljeni su relevantnim zainteresovanim stranama sastanku koji je održan 25. decembra, 2013. godine u Beogradu.

Sastanku su prisustvovali:

- **Golub Gačević** – Načelnik Odeljenja za organizaciju policije, prevenciju i rad policije u zajednici Uprave policije MUP-a
- **Jelena Jokanović** – OEBS Misija u Srbiji, Odeljenje za demokratizaciju, savetnica na programu manjina
- **Jasmina Kiurski**, zamenica Apelacionog javnog tužioca
- **Milaković Marija** – Pravosudna akademija
- **Matić Momira** - Pravosudna akademija
- **Olenik Aleksandar** - advokat
- **Pjanović Sretko** - šef odseka iz odeljenja za Javni red i mir; Uprava policije; Policijska uprava za grad Beograd
- **Sinani Adi** - OEBS Misija u Srbiji, Odeljenje za demokratizaciju, saradnik na programu i kontakt osoba za pitanja zločina iz mržnje
- **Gordana Stojanović Milošević**, zamenica Republičkog javnog tužioca
- **Ivana Stjelja** – pravnica, YUCOM-Komitet pravika za ljudska prava
- **Aleksandar Stojmenović** - Odeljenje za organizaciju policije, prevenciju i rad policije u zajednici – Odsek za organizaciju- poslovi razvoja
- **Dragana Todorović** – Labris, konsultantkinja za lobiranje i zagovaranje
- **Jovanka Todorović** – Labris, programska koordinatorka za lobiranje i zagovaranje
- **Vladimir Šoć** – Nacionalna kontakt osoba za borbu protiv zločina iz mržnje.

Cilj sastanka je bio predstavljanje nacрта izveštaja koji se odnosi na postupanje državnih organa u slučajevima napada na LGBT osobe, ali i prilika da se zajednički predlože preporuke za unapređenje rada policije, tužilaštva i sudova, u cilju zaštite prava LGBT osoba i efikasnog sprovođenja odredbe zakona koji se odnose na zločine iz mržnje. Najvažnije preporuke za smanjenje broja slučajeva zločina iz mržnje su sledeće:

1. Proširiti broj ličnih svojstava koje mogu biti osnov za zločin iz mržnje, odnosno otvoriti listu osnova
2. Uvesti obaveznu evidenciju zločina iz mržnje, koji bi trebalo da vode policija, tužilaštvo i sudovi;
3. Odrediti nadležan organ za analiziranje evidencija i statističkih podataka o zločinu iz mržnje
4. Senzibilisati policiju, tužilaštvo i sudove o opasnosti zločina iz mržnje;
5. Senzibilisati policiju za rad sa LGBT osobama;
6. Informisati i osnažiti pripadnike LGBT zajednice za dalju borbu protiv zločina iz mržnje;
7. Kreirati i sprovesti preventivne mere sa cijem suzbijanja zločina iz mržnje;
8. Podizati svest šire javnosti o opasnosti zločina iz mržnje.

PRILOG 1

Pregled slučajeva i odgovora koji su dobijeni od MUP-a, sudova i tužilaštva, a koji su traženi na osnovu zahteva za slobodan pristup informacijama od javnog značaja¹⁸

Br.	Slučaj u vezi sa kojim je tražena informacija	Odgovor MUP – a	Odgovor sudova	Odgovor tužilaštva
1.	Napad na osobu ženskog pola koji se desio u njenom stanu na Novom Beogradu u noći između 13. i 14. januara 2012. godine oko 4h ujutru. Napadu je prethodila pretnja sms porukama, a nakon napada policija je brzo došla i sačinila policijsku belešku. Napadač je muškarac, bivši mladić napadnute osobe, motiv napada-seksualna orijentacija	Policajska uprava za grad Beograd/ Policijska stanica Novi Beograd/ Odeljenje za kontrolu zakonitosti u radu poslala je obavještenje da uvidom u elektronski dnevnik događaja dežurne službe kao i druge stanične evidencije koje se vode ručno, nije pronađen prijavljeni događaj koji bi odgovarao događaju koje je u svom dopisu dostavila organizacija Labris.		

18 Tražena informacija od MUP-a:

Da li je nadležna policijska stanica intervenisala; Koje aktivnosti su preduzete; potvrda o intervenciji; informacija da li su navedeni slučajevi prosleđeni nadležnom tužilaštvu; Izveštaj sačinjen u dogovoru sa zamenikom tužioca iz I osnovnog javnog tužilaštva u slučaju napada na Darka Keniga 21. novembra 2012. godine u 17.30h u Karlovačkoj ulici u Zemunu; Kopija krivične prijave za napad na Angelinu Žeželj 15. oktobra 2011. godine oko 4h ujutru u ulici Maršala Biruzova; Kopija krivične prijave za napad na momka ispred kluba „Plastik“ u Takovskoj ulici u Beogradu u 5h, 6. maja 2011. godine; kopija krivične prijave za napad na momka 30. septembra 2011. godine oko 17h kod Pravnog fakulteta u Beogradu; Kopija krivične prijave za napad na dva nemačka državljana od strane Kristijana Živanovića 12. avgusta 2010 godine na Adi Ciganliji; Zapisnik o postupanju za napad na dva mladića u ulici Đure Jakšića u Smederevu u noći između 4. i 5. septembra 2012. Godine;

Tražena informacija od tužilaštva:

Da li je tužilaštvu od nadležne policijske stanice prosleđena prijava o napadima koji su navedeni i da li je tužilaštvo preuzelo gonjenje osumnjičenih po prijavama koje su im prosleđene od policije

2.

Napad koji se dogodio 12. maja 2012. godine u Nišu večernjim satima, momak napadnut od strane dva mladića, najverovatnije zbog seksualne orijentacije.

U pismu koje je stiglo iz Ministarstva unutrašnjih poslova/ Kabinet Ministra/ Biro za informacije od javnog značaja navodi se da je proverom kroz službene evidencije Policijske uprave u Nišu, Policijske stanice Medijana, utvrđeno da je navedeni događaj evidentiran navedenog datuma i da su policijski službenici intervenisali na licu mesta po prijavi. Sačinjen izveštaj o intervenciji policijskog službenika. O navedenom događaju nije obavješteno nadležno tužilaštvo.

Napad na momka i krađa kod Veterinarskog fakulteta u Beogradu oko 19h, 8. juna 2012. godine, najverovatnije zbog njegove seksualne orijentacije.

Uvidom u evidencije Policijske uprave za grad Beograd/ Policijske stanice Savski venac, opisani događaj nije pronađen kao evidentiran, niti kao događaj po kom su postupali policijski službenici ove PS.

3.

Napad na momka u Sremskoj Mitrovici 27. juna 2012. godine, koji je kulminirao usled pret-nji Napadnuti momak je oboren sa bicikla. Slučaj je prijavljen početkom jula 2012. godine

U pismu koje je stiglo iz Ministarstva unutrašnjih poslova/ Kabinet Ministra/ Biro za informacije od javnog značaja navodi se da je proverom kroz službene evidencije policijske uprave u Sremskoj Mitrovici, utvrđeno da u vremenskom periodu koji je naveden nije prijavljen takav slučaj. Utvrđeno je da događaj sa navedenim opisom dogodio 04.01.2012. kada je i prijavljen dežurnoj službi PU u Sremskoj Mitrovici. Povodom navedenog događaja PU u Sremskoj Mitrovici prosledila je dopis Osnovnom javnom Tužilaštvu u Sremskoj Mitrovici.

Osnovno javno tužilaštvo u Sremskoj Mitrovici je povodom zahteva Labrisa za pristup informacijama od javnog značaja poslalo informaciju da je ovom tužilaštvu pod brojem PU-143/12 PU u Sremskoj Mitrovici dostavila dana 23.01.2012. prijavu da su podnosioca prijave dana 04.01.2012. u Salašu Noćajskom napala tri lica od kojih jedno maloletno. Ovo tužilaštvo je dana 2.2.2012. donelo odluku da neće pokretati krivični postupak u predmetu KTR. br.137/12 dok je u pogledu maloletnika predmet ustupljen Višem javnom tužilaštvu u Sremskoj Mitrovici. Više javno tužilaštvo u Sremskoj Mitrovici je u vezi zahteva Labrisa odgovorilo da je Osnovno javno tužilaštvo u Sremskoj Mitrovici predmet u ovoj krivičnoj stvari dostavilo na nadležnost Višem javnom tužilaštvu u Sremskoj Mitrovici dana 06.02.2012. zajedno sa dokumentacijom PU u Sremskoj Mitrovici a koja se odnosi na predmetni događaj, nakon čega je Više javno tužilaštvo u Sremskoj Mitrovici kao stvarno i mesno nadležno tužilaštvo za postupanje u krivičnim predmetima prema maloletnim licima, dana 14.06.2012. donelo javnotužilačku odluku – službenu belešku iz koje proizilazi da se neće preduzimati krivično gonjenje protiv ovih maloletnika.

4.

Napad u noći između 4. i 5. septembra 2012. godine, oko 1.30h. nekoliko mladića je napalo dva mladića, prvo u restoranu Madera u Smederevu, a zatim u blizini glavnog šetališta u Smederevu. Moguć motiv – seksualna orijentacija žrtve

U pismu koje je stiglo iz Ministarstva unutrašnjih poslova/ Kabinet Ministra/ Biro za informacije od javnog značaja navodi se da je proverom kroz službene evidencije, utvrđeno da se napad desio u noći između 3. i 4. septembra 2012. u ulici Djure Jakšića u Smederevu. Izvršioци su identifikovani od strane policijskih službenika PU Smederevo i isti su, zbog osnovane sumnje da su izvršili krivično delo Učestvovanje u tuči, privedeni istražnom sudiji Osnovnog Suda u Smederevu. Direkcija policije / Policijska uprava u Smederevu poslala je saopštenje u kome se navodi da su policijski službenici odeljenja kriminalističke policije PU u Smederevu uhapsili 5 lica i odredili im meru policijskog zadržavanja u trajanju od 48 sati zbog osnovane sumnje da su izvršili krivično delo učestvovanje u tuči. U saopštenju policijske uprave u Smederevu (Ministarstvo unutrašnjih poslova/direkcija policije/policijska uprava u Smederevu) stoji da je povod za raspravu i tuču bio to što su napadači mislili da su dvojica mladića pripadnici gej populacije. Tom prilikom jedan od napadnutih je zadio Tešku telesnu povredu a drugi laku telesnu povredu. U saopštenju stoji da će osumnjičeni, nakon isteka policijskog zadržavanja biti privedeni istražnom sudiji Osnovnog suda u Smederevu.

Osnovni sud u Smederevu VIII Su 42-1/14-3 je povodom zahteva za Slobodan pristup informacijama od javnog značaja naveo da zahtev mora da sadrži puno ime i prezime i adresu tražioca, što precizniji opis informacije koja se traži. Navedeni opisani događaj koji je dostavljen od strane Labrisa nije uključio bliže podatke o učiniocu ili učiniocima pomenutog napada, kao i o licima koja su oštećena u tom događaju jer takvim informacijama ne raspolaže.

6.

Napad se desio u Beogradu u noći između 7. i 8. septembra 2012. godine, oko 1.30h u paru u Fruškorgoskoj ulici u Beogradu, na mladića zbog njegove seksualne orijentacije, mladić je pretučen čekićem za meso

U izveštaju policijske uprave za grad Beograd/Policijska stanica Stari grad/ Odeljenje za kontrolu zakonitosti u radu navodi se da je napadnuti imao vidljive povrede na nosu i glavi. Navedeno je da napadnuti izjavio da ga je pretuklo više lica od kojih je jedno imalo čekić za meso i da su na njega nasrnuli nakon što je jedan od napadača uzviknuo "Eno pедера" Udrите ih!" Konsultovan zamenik Javnog tužioca Prvog osnovnog Javnog Tužilaštva koja se izjasnila da se tužilaštvu dostavi izveštaj što je učinjeno.

Na mesto događaja je izašla uvidajna ekipa PS Stari gra koja je preuzela dalji rad, a napadnuti je prevežen u UC gde mu je konstatovana laka telesna povreda.

Treće osnovno javno tužilaštvo u Beogradu je povodom Labri-sovog zahteva za pristup informacijama od javnog značaja odgovorilo da Treće osnovno javno tužilaštvo u Beogradu nije u mogućnosti da pruži tražene informacije, s obzirom da je stupio na snagu Zakon o sedištima i područjima sudova i javnih tužilaštva te je na osnovu ovog zakona umesto jednog osnovnog javnog tužilaštva formirano tri osnovna javna tužilaštva za teritoriju grada Beograda.

7.

Napad je prijavio Stefan Radović koji je napadnut 29. oktobra 2012. godine, u zgradi srednje Ekonomske škole u Kuršumlji prilikom odlaska na polaganje maturalnog ispita.

U pismu koje je stiglo iz Ministarstva unutrašnjih poslova/ Kabinet Ministra/ Biro za informacije od javnog značaja navodi se da je proverom kroz službene evidencije Policijske stanice u Kuršumlji, utvrđeno da je 29. oktobra 2012. Stefan Radović oko 20.30 prijavio da ga je napred navedenog dana oko 15 h ispred Ekonomske škole u Kuršumlji napalo više učenika te škole. Policijski službenici su dostavili izveštaj o potupanju po prijavi Višem javnom tužilaštvu u Prokuplju dana 31.10.2012.

Osnovnom javnom tužilaštvu u Prokuplju ustupljen na nadležnost navedeni izveštaj a u vezi prijave Stefana Radovića iz Kuršumlje a u vezi događaja od 29.10.2012. Proverom preko OJT u Prokuplju, došlo se do saznanja da se spisi predmeta nalaze u Osnovnom javnom tužilaštvu u Kuršumlji. Na zahtev Višeg javnog tužilaštva u Prokuplju dobijena je informacija da je Osnovno javno tužilaštvo u Prokuplju dana 20.11.2012. pod KTR brojem 670/12 službenom beleškom odlučilo da nema mesta pokretanju krivičnog postupka protiv učesnika događaja i da nema elemenata nijednog krivičnog dela za koje se gonjenje preduzima po službenoj dužnosti.

8.

Napad na momka u centru Beograda, 17. novembra 2012. godine, oko 14h u autobusu gradskog prevoza na liniji 75

Uvidom u evidencije Policijske uprave za grad Beograd/ Policijske stanice Savski venac opisani događaj jeste pronađen i evidentiran u elektronskom dnevniku događaja. Lice koje je prema navodima izveštaja pripadnik LGBT populacije, verbalno je vređan od strane grupe NN lica od kojih mu je jedno zadalo udarac nogom u predelu leđa. Lice nije imalo povrede, niti je želeo ukazivanje lekarske pomoći.

9.

Napad na D.K. u Zemunu u Karlovačkoj ulici, 21. novembra 2012. godine, između 17h i 18h, od strane nekoliko mladića.

U izveštaju policijske uprave za grad Beograd/Policijska stanica Zemun navodi se da je oštećeni D.K pristupio PS Zemun, dana 01.12.2012. oko 21.30 i prijavio da se 21.11.2012. oko 17.30 vraćao peške sa posla kući i da su u Zemunu u ulici Karlovačkoj kod broja 48 iz parkiranog vozila Fiat punto, crne boje, nepoznate reg. oznake, izašla dva NN lica, da su ga bez ikakvog razloga poprskala suzavcem i pretukla rukama i nogama. U izveštaju se navodi da su mu vikali "bolesniku, pederčino prljava". Nakon napada i uvreda, NN lica su se odvezla u nepoznatom pravcu. U dogovoru sa zamenikom javnog tužioca iz I OJT-a, Sašom Milijanovićem, sačinjen je izveštaj radi daljeg rada.

Treće osnovno javno tužilaštvo u Beogradu je povodom Labri-sovog zahteva za pristup informacijama od javnog značaja odgovorilo da Treće osnovno javno tužilaštvo u Beogradu nije u mogućnosti da pruži tražene informacije, s obzirom da je stupio na snagu Zakon o sedištimama i područjima sudova i javnih tužilaštva te je na osnovu ovog zakona umesto jednog osnovnog javnog tužilaštva formirano tri osnovna javna tužilaštva za teritoriju grada Beograda

Napad na devojku A.
Ž. 15. oktobra 2011.
godine, oko 4h ujutru, tri
napadača u okolini Ze-
lenog Venca su izvršila
napad

U izveštaju policijske
uprave za grad Beo-
grad/Policijska stanica
Stari grad navodi se
da postoje osnovi
sumnje da je osum-
njičeni izvršio krivično
delo Teška telesna
povreda iz člana 121
KZ na štetu A.Ž.

Daljim opeativnim
radom, identifikovan
je počinilac krivičnog
dela koje je okarakter-
isano kao Teška tele-
sna povreda" iz člana
121. KZ RS. U kopiji
krivične prijave stoji da
je napadač upitao A.Ž.
da li je lezbejka? Auto
patrola PS Stari grad
je nakon konsultacija
sa dež. Tužiocem
Prvog osnovnog
tužilaštva kao i sa
dežurnim zamenikom
Višeg tužilaštva za
maloletnike naložili
da se lica saslušaju u
svojstvu građanina, a
da se počinio saslušaa
na okolnosti krivičnog
dela Teška telesna
povreda iz člana 121
KZ RS sa čime se
složio i tužilac Prvog
osnovnog suda. Istog
dana u 5.40 h patrola
PS Stari grad je dove-
la u PS osumnjičenog
u pratnji njegovog
oca, nakon čega je
ponovo konsultovan
dež.tužilac višeg suda
za maloletnike koja
je takođe naložila da
se lice saslušaa na
okolnosti krivičnog
dela teška telesna
povreda iz čl. 121 KZ
RS i da se lice nakon
saslušanja pusti a
prijavaa zajedno sa
beleškama dostavi
Višem tužilaštvu za
maloletnike. Osumnji-
čeni su zadržani samo
par sati, ali ne i 48h
koliki je zakonski rok.

Sudski proces i dalje
traje. Optužnica je
objedinjena. Počini-
oci već imaju dosije
zbog posedovanja
narkotika, otmica,
krađa.

Republičko javno tu-
žilaštvo Pl. Br.79/13
je poslalo informaciju
da je shodno zakonu
o slobodnom pri-
stupu informacijama
od javnog značaja,
neophodno da se za-
htev podnese onom
tužilaštvu kome su
podnete krivične
prijave o predmetnim
događajima koji su
navedeni u zahtevu
Labrisa ili nadležnoj
policijskoj upravi koja
je sačinila zapisnik o
predmetnim doga-
đajima

10.

U izveštaju policijske uprave za grad Beograd/Policijska stanica Stari grad navodi se da postoje osnovi sumnje da je osumnjičeni izvršio krivično delo Teška telesna povreda iz člana 121 KZ na štetu A.Ž.

Daljim opeativnim radom, identifikovan je počinitelac krivičnog dela koje je okarakterisano kao Teška telesna povreda" iz člana 121. KZ RS. U kopiji krivične prijave stoji da je napadač upitao A.Ž. da li je lezbejka? Auto patrola PS Stari grad je nakon konsultacija sa dež. Tužiocem Prvog osnovnog tužilaštva kao i sa dežurnim zamenikom Višeg tužilaštva za maloletnike naložili da se lica saslušaju u svojstvu građanina, a da se počinioc sasluša na okolnosti krivičnog dela Teška telesna povreda iz člana 121 KZ RS sa čime se složio i tužilac Prvog osnovnog suda. Istog dana u 5.40 h patrola PS Stari grad je dovela u PS osumnjičenog u pratnji njegovog oca, nakon čega je ponovo konsultovan dež. tužilac višeg suda za maloletnike koja je takođe naložila da se lice sasluša na okolnosti krivičnog dela teška telesna povreda iz čl. 121 KZ RS i da se lice nakon saslušanja pusti a prijavaa zajedno sa beleškama dostavi Višem tužilaštvu za maloletnike. Osumnjičeni su zadržani samo par sati, ali ne i 48h koliki je zakonski rok.

Napad na A.Ž. se napad desio nakon kratke rasprave. Napadač je prišao oštećenoj koja se u tom trenutku nalazila sa svojom prijateljicom i za sada jednom nepoznatom ženskom osobom pa je od oštećene zatražio njen mobilni telefon kako bi pozvao taksi, što je oštećena i učinila i dala mu svoj mobilni telefon. Nakon što je uzeo mobilni telefon od oštećene, istu je upitao da nije možda lezbejka. Tada je oštećena zatražila da joj vrati mobilni telefon i u tom trenutku je osumnjičeni zatvorenom šakom počeo da udara oštećenu u predelu glave, da bi nakon toga iz pojasa izvadio nož, da bi zatim krenuo da je ubode. U tom trenutku A.Ž. desnom šakom hvata oštricu noža i tom prilikom zadobija povredu šake. Osumnjičeni je pobjegao sa lica mesta niz ulicu Maršala Birjuzova. Nakon toga, na lice mesta je izašla auto patrola PS Star grad koja je na licu mesta zatekla oštećenu A. Ž. i njenu prijateljicu i lica koja su bila u društvu napadača dok je osumnjičeni pobjegao. Nakon toga na lice mesta je stigla hitna pomoć koja je povređenu A.Ž. odvela u UC gde joj je od strane dežurnog lekara ortopeda konstatovana teška telesna povreda u vidu isećene tetive desnog prsta desne šake dok je njena prijateljica koja je takode izjavila da je istom prilikom napadnuta tako što je zadobila udarac metalnom šipkom, odbila lekarsku pomoć jer je izjavila da nije zadobila vidne povrede.

Napad na momka 20. marta 2011.godine, oko 5h ujutru u Francuskoj ulici ispred kluba Francuska sobarica u Beogradu

U izveštaju policijske uprave za grad Beograd/Policijska stanica Stari grad/Odeljenje za kontrolu zakonitosti u radu navodi se da je intervenisala auto patrola policijskih službenika PS Stari grad na poziv radnika obezbeđenja kluba. Na licu mesta jezatečen povređeni koji je izjavio da su ga po izlasku sačekala dva mlađa lica od kojih se jedan obratio rečima " Dečko smarjni doživljaj"! I da ga je nakon toga udario zatvorenom šakom u predelu nosa. Nakon toga otišli su u nepoznatom pravcu. Od strane patrole, povređeni je upućen da se nakon pregleda, sa povrednom listom javi u PS Stari grad radi podnošenja prijave. Povređeni je odbio lekarsku pomoć. Nakon uvida u stanične evidencije, utvrđeno je da se napadnuti nije javio, niti podneo prijavu.

Napad se desio ispred kluba Plastik u Takovskoj ulici u Beogradu u 5h ujutru, 6.maja 2011. Godine.Napadnuti mlađić je dao izjavu policiji, a zatim je nakon tri dana u PS Palilula dao izjavu inspektor

Policijska uprava za grad Beograd/ Odeljenje za kontrolu zakonitosti u radu

Pružilo je informaciju da je uvidom u evidenciju dnevnika događaja utvrđeno je da se jedno lice javilo u Urgentni centar zbog povreda koje je zadobilo usled napada od strane nepoznatog muškog lica ispred kluba Plastik u Takovskoj ulici. U Urgentnom centru su mu konstatovane lake telesne povrede. Policijski službenici PS Palilula koji su obavljali poslove i zadatke u auto patroli su, o navedenom događaju, sačinili poseban izveštaj kojim je na dalji rad zadužen zadužen policijski službenik, vođa 1. Bezbednosnog sektora Pl Palilula. Navedeni policijski službenik je nakon preduzetih mera i radnji dana 30.06.2011. u vezi navedenog događaja Prvom osnovnom javnom tužilaštvu podneo krivičnu prijavuzbog osnovane sumnje da je napadač izvršio krivično delo iz čl.344 nasilničko ponašanje. Policijska uprava za grad Beograd/ policijska stanica Palilula poslala je sledeću informaciju: Dana 6.5.2011. oko 5 časova ispred kluba Plastik u Dalmatinskoj ulici, prijavljeni je nasrnuo na napadnutog i to na taj način što ga je bez ikakvog povoda udario prvo zatvorenom

Republičko javno tužilaštvo Pl. Br.79/13 je poslalo informaciju da je shodno zakonu o slobodnom pristupu informacijama od javnog značaja, neophodno da se zahtev podnese onom tužilaštvu kome su podnete krivične prijave o predmetnim događajima koji su navedeni u zahtevu Labrisa ili nadležnoj policijskoj upravi koja je sačinila zapisnik o predmetnim događajima

12.

šakom – pesnicom u lice, te je nastavio da ga šutira nogom u predelu glave. Napadu je prethodila kraća prepirka u kojoj oštećeni nije učestvovao. U obavljenom razgovoru, prijavljeni je priznao izvršenje krivičnog dela, navodeći da je istina da je udario oštećenog, ali u momentu kada mu se učinilo da će oštećeni udariti njega, pa je odrea- govao braneći sebe, što je konstatovano u Zapisniku o saslu- šanju osumnjičenog. Policijski službenik je nakon preduzetih mera i radnji dana 30.06.2011. u vezi navedenog događaja Prvom Osnovnom javnom tužilaštvu podnelo krivič- nu prijavu protiv napadača zbog osnovane sumnje da je izvršio krivično delo Nasilničko ponašanje iz člana 344 st.2. Obavešten je i konsultovan de- žurni tužilac I ODT-a, Boris Pavlović koji je odobrio podnošenje krivične prijave.

Napad na momka se desio 18. jula 2011. go- dine oko 14h u Nemanji- noj ulici u Beogradu

13.

Uvidom u evidencije Policijske uprave za grad Beograd/ Policijske stanice Savski venac opisani događaj nije prona- đen kao evidentiran ni kao događaj po kom su postupali policisjki službenici ove PS.

14.

Napad na momka, koji se desio 26. jula 2011. godine u popodnevним časovima u centru Rakovice, napadnuta su dva mladića i slučaj prijavili policiji

U izveštaju Policijske uprave za grad Beograd/Policijska stanica Rakovica navodi se da je uvi-dom u ručno vođeni dnevnik događaja PS Rakovica od broja 5405 do broja 7806 evidentiranog od dana 14.07.2011. do dana 20.09.2011. ustanovljeno je da dana 26.07.2011. u vremenu od 00,00 do 24,00 nije bio prijavljen niti evidentiran događaj napada na dva mladića od strane NN lica u popodnevним časovima a koji je navela organizacija Labris.

15.

Napad na dva momka, koji se desio u Dunavskom parku u Novom Sadu, 26. avgust 2011. godine oko 23h a napadnuti mladić je u Urgentnom centru dao izjavu policiji

U pismu koje je stiglo iz Ministarstva unutrašnjih poslova/ Kabinet Ministra/ Biro za informacije od javnog značaja navodi se da za navedeni događaj Policijska uprava u Novom Sadu ne poseduje podatke.

16.

Napad se desio na Novom Beogradu u noći između 26 i 27. avgusta 2011. godine a napadnuti mladić je dao izjavu policiji

Policijska uprava za grad Beograd/ Policijska stanica Novi Beograd/ Odeljenje za kontrolu zakonitosti u radu poslala je obaveštenje da uvi-dom u elektronski dnevnik događaja dežurne službe kao i druge stanične evidencije koje se vode ručno, nije pronađen prijavljeni događaj koji bi odgovarao događaju koje je u svom dopisu dostavila organizacija Labris.

17.

Napad na dečaka koji se desio u jednoj srednjoj školi u Beogradu 2. septembra 2011. godine

Iz Policijska uprava za grad Beograd/ Policijske stanice Novi Beograd/ Odeljenje za kontrolu zakonitosti u radu poslato je obaveštenje da uvidom u elektronski dnevnik događaja dežurne službe kao i druge stanične evidencije koje se vode ručno, nije pronađen prijavljeni događaj koji bi odgovarao događaju koje je u svom dopisu dostavila organizacija Labris.

18.

Napad na mladića kod Pravnog fakulteta u Beogradu, 30. septembra 2011. godine oko 17h

U izveštaju Policijske uprave za grad Beograd/Policijska stanica Vračar navodi se da je događaj koji je opisan dostavljen tužilaštvu u cilju identifikovanja izvršioca krivičnog dela nasilničko ponašanje iz člana 344 st.1 KZ. Sa oštećenim je obavljen detaljan razgovor, pokazan mu je album sa fotografijama izvršilaca krivičnih dela sa elementima nasilja te je izvršen detaljan obilazak terena na mestu izvršenja krivičnog dela u cilju pronalazjenja video nadzora na obližnjim objektima koji su eventualno zabeležili ovaj događaj. O svemu preduzetom po njihovom zahtevu od dana 23.11.2011. obavешteno je i Prvo osnovno javno tužilaštvo u Beogradu. U policijskom izveštaju PS Vračar se navodi da je povodom opisanog događaja obavешten dežurni tužilac Osnovnog tužilaštva u Beogradu, Suzana Ristić.

Prema podacima dobijenim od Ministarstva unutrašnjih poslova Srbije, izveštaj o tom napadu je prosleđen Prvom opštinskom javnom tužiocu u Beogradu, a napad je kvalifikovao kao krivično delo - nasilničko ponašanje. Osim toga, policijski službenici Uprave policije za grad Beograd preduzimaju mere i radnje u okviru svoje nadležnosti kako bi pronašli napadača

Treće osnovno javno tužilaštvo u Beogradu je povodom Labrisovog zahteva za pristup informacijama od javnog značaja odgovorilo da Treće osnovno javno tužilaštvo u Beogradu nije u mogućnosti da pruži tražene informacije, s obzirom da je stupio na snagu Zakon o sedištima i područjima sudova i javnih tužilaštva te je na osnovu ovog zakona umesto jednog osnovnog javnog tužilaštva formirano tri osnovna javna tužilaštva za teritoriju grada Beograda

U policijskom izveštaju PS Vračar se dalje navodi da je licu koje je napadnuto i njegovom drugu dana 30.09.2011.oko 16 h u Beogradskoj ulici kod broja 70, prišao nepoznati mladić, star oko 25-27 godina, krupnije građe, tamne puti, postavivši im pitanje " da li su pederi I da li idu na paradu". Potom se obratio jednoj devojci rečima" Da li njih dvojica liče na one koji će ići na paradu?" devojka je odgovorila: "Da. Baš mi liče." Tada se oštećeni okrenuo i upitao "O čemu vi to pričate"? Zatim je došlo do rasprave sa napred pomenutim mladićem koji ih je uporno pitao da li su pederi, govorio im da pogledaju kako su obučeni i na šta im liče frizure. Dalje je rekao da njegovi prijatelji kruže oko Pravnog fakulteta i po gradu traže pedere da ih biju. Onda je rekao da se ne plaše, da im on neće ništa, ali da se paze jer tu kruže "Radovci". Nakon toga ih je upitao da li imaju nešto novca da mu daju i da ih nakon toga neće dirati. Kada su napadnuti odgovorili da nemaju novac i da slobodno dođu ti njegovi prijatelji da se vidi u čemu je problem, napadač je rekao da ti njegovi prijatelji neće tražiti novac već da će ih prebiti. Nakon toga je krenuo ka Sportskom centru "Taš" rekavši da će sada da pozove prijatelje.

19.

Napad se desio u Novom Sadu, 31. oktobra 2011. Napadači su dvojica nepoznatih muškaraca. Žrtva napada je ostavljena da leži bez svesti. Slučaj je prijavljen novosadskoj policiji .

Prema podacima dobijenim od Ministarstva unutrašnjih poslova Srbije / Policijske stanice u Novom Sadu, napad je zabeležen kao krivično delo razbojništvo iz člana 206, stav 2 Krivičnog zakonika , kvalifikovani od strane Višeg javnog tužioca , a prijave su podnesene protiv NN lica Opštinskom javnom tužilaštvu u Novom Sadu , a istraga o slučaju je u toku . Seksualna orijentacija se ne pominje kao mogući motiv za napad.

20.

Napad na mladića koji se desio u Kolarčevoj ulici 26. novembra 2011. godine oko 2h ujutru zbog njegove seksualne orijentacije.

U izveštaju policijske uprave za grad Beograd/Policijska stanica Stari grad/Odeljenje za kontrolu zakonitosti u radu zabeleženo da se napad desio na prostoru Trga Republike. Nije navedena seksualna orijentacija kao motiv za napad, već stoji da je žrtva napadnuta "iz čista mira" i da joj je zadato više udara- ca rukama i nogama u predelu glave. Na mesto događaja upućena je auto patrola policijskih slubenika PS Stari Grad. Napadač je odveden u službene prostorije PS Stari grad a napadnuti u urentni centar. Konsultovan dežurni zamenik javnog tuži- oca Prvog osnovnog javnog tužilaštva, koja se izjasnila da nema elemenata krivičnog dela. Napadač zadržan u službenim prostorija- ma na osnovu

20.

člana 168. Zakona o prekršajima i protiv njega je podneta prijava za učinjeni prekršaj, na osnovu koga je dana 1.12.2011. istaknut zahtev za pokretanje prekršajnog postupka.

Napad se desio u Beogradu na Adi Ciganliji 12. avgusta 2010. godine, napadnuta su dva nemačka državljana, a uhapšen je Kristijan Živanović. Razlog za napad – seksualna orijentacija napadnutih.

U izveštaju Policijske uprave za grad Beograd/Policijska stanica Ćukarica/Odeljenje za kontrolu zakonitosti u radu navodi se da je dana 12.08.2010. od strane policijskih službenika PS Ćukarica, zbog osnovane sumnje da je učinio krivično delo Razbojništva iz čl. 206 KZ, lišen slobode Kristijan Živanović, koji je uz krivičnu prijavu, koja je zavedena u krivični postupak PU za grad Beograd, priveden dežurnom Istražnom sudiji višeg suda u Beogradu. Primerak krivične prijave je dostavljen Višem javnom tužilaštvu u Beogradu. Uvidom u kopiju krivične prijave, dobijena je informacija da je osumnjičeni K.Ž. u nameri da sebi pribavi protivpravnu

21.

19 <http://www.vesti-online.com/Vesti/Hronika/74318/Izbo-Nemce-je-je-mislio-da-su-gej>
“Na saslušanju osumnjičeni je priznao napad, ali je rekao da motiv nije bila pljačka. Na naše iznenađenje, rekao je da ga je nerviralo to što su se nemački državljani ljubili i grlili na šetalištu” - kažu u beogradskoj policiji.

21.

imovinsku korist
, upotrebom sile
(udarcima pesnicom
u predelu glave)
oduzeo od žrtve
jedan srebrni lanac,
mobilni telefon
marke Soni Erikson,
jednu crnu kožnu
torbicu. Napadač je
koristio i nož dužine
27 cm i kojim je
oštećenog uboo sa
desne strane leđa.
Oštećeni je nakon
navedenog doga-
đaja, kolima hitne
pomoći prevezen
u urgentni centar
gde mu je ukazana
lekarska pomoć i
gde je tom prilikom
od strane dežurnog
hirurga konstatovano
da je zadobio teške
telesne povrede.
Dana 12.08.2010. u
službenim prostori-
jama PS Čukarice uz
prisustvo branio-
ca po službenoj
dužnosti, obavljeno
je saslušanje osum-
njičenog K.Ž. na
okolnosti izvršenja
navedenog krivičnog
dela gde je tom prili-
kom isti u potpunosti
priznao na način
kako je i opisano.
Nigde se ne navodi
da je motiv napada
mržnja koju K.Ž ose-
ća prema osobama
istopolne seksualne
orijentacije, iako
su to preneli brojni
mediji. Živanoviću
je tokom trajanja
postupka u više
navrata produžavan
pritvor. Postupak je
okončan izricanjem
sudske opomene.

22.

Napad se desio u noći između 17. i 18. septembra 2010. godine, napadnut je momak u Diskoteci Stejdž u Bečeju

U pismu koje je stiglo iz Ministarstva unutrašnjih poslova/ Kabinet Ministra/ Biro za informacije od javnog značaja povodom navedenog događaja, policijski službenici PS Bečej podneli su zahtev za pokretanje prekršajnog postupka koji je dostavljen Prekršajnom sudu u Bečeju.

Prekršajni sud u Bečeju je u vezi sa zahtevom Labrisa odgovorio da taj sud ne raspolaže traženim podacima.

23.

Napad na momka se desio u noći između 25. i 26. septembra 2010. godine, oko 1h ujutru, ispred kluba Apartman u Beogradu

U izveštaju policijske uprave za grad Beograd/Policijska stanica Stari grad/ Odeljenje za kontrolu zakonitosti u radu navodi se da je na poziv radnika Odeljenja za javni red i mir, auto patrola policijskih službenika PS Stari grad upućena u klub Apartman. Patrola je na mestu događaja došla do saznanja da je u parku u Fruškogorskoj ulici pretučen gost kluba "Apartman". Na licu mesta su obavljani razgovori sa svedocima, dok oštećeni nije zatečen na mestu napada. Uvidom u stanične evidencije, utvrđeno je da se oštećeni nije javio u PS Stari grad, niti se pismeno obraćao.

Republičko javno tužilaštvo Pl. Br.79/13 je poslalo informaciju da je shodno zakonu o slobodnom pristupu informacijama od javnog značaja, neophodno da se zahtev podnese onom tužilaštvu kome su podnete krivične prijave o predmetnim događajima koji su navedeni u zahtevu Labrisa ili nadležnoj policijskoj upravi koja je sačinila zapisnik o predmetnim događajima

Napad se dogodio u noći između 9. i 10. oktobra 2010. godine oko 1:30h na prostorije udruženja Žene u crnom u Beogradu

Uvidom u evidencije Policijske uprave za grad Beograd/ Policijske stanice Savski venac opisan događaj jeste pronađen kao evidentiran u dnevniku događaja i stoji da je došlo do napada na tri lica u prostorijama žena u crnom u ulici Jug Bogdanovoj oko 1.30h. U zapisniku stoji da je jedan od napadača govorio: Da li si ti gej!? U vezi sa ovim slučajem poslat je izvod iz naloga za izvršenje postupajućih policijskih službenika ove PS gde se navodi da su u prostorije Žena u Crnom upala dva NN lica sa čekićem za meso i naneli povrede jednoj od pripadnica ove prganizacije. Jedan od napadača ju je upitao Da li je i ona gej i nakon toga je zadao udarac u predelu desnog oka. Kada je napadnuta odgovorila "da nije gej", napadač je krenuo na drugo lice a kada je napadnuti uspeo da pobegne, napadač se okrenuo trećoj žrtvi koja je zadobila udarce u predleu stomaka. U 2. je došla uviđajna ekipa koja je sačinila poseban izveštaj.

Republičko javno tužilaštvo Pl. Br.79/13 je poslalo informaciju da je shodno zakonu o slobodnom pristupu informacijama od javnog značaja, neophodno da se zahtev podnese onom tužilaštvu kome su podnete krivične prijave o predmetnim događajima koji su navedeni u zahtevu Labrisa ili nadležnoj policijskoj upravi koja je sačinila zapisnik o predmetnim događajima

25.

Napad se desio u Beogradu 10. oktobra 2010. godine na Kurt Blasera, švajcarskog državljanina na opštini Zvezdara u restoranu.

Policajska uprava za grad Beograd/ Policijska stanica Zvezdara dostavila je izveštaj u predmetu po kome je postupao policijski službenik policijske stanice Zvezdara. Dana 10.10.2010. oko 15h obaveštena je dežurna služba PS Zvezdara od strane glavne sestre UC u Beogradu, da je zatražio lekarsku pomoć Kurt Blaser, učesnik parade ponosa, zbog povreda koje je zadobio u kafani "Majdan" u ulici gospodara Vučića 249. Povređeni je pregledan od strane dežurnog lekara neurohirurgije. U urgentnom centru nije obavljen razgovor sa povređenim jer nije bio komunikativan ali je obavljen razgovor sa svedokinjom. Ona je navela da je bila sa povređenim na paradi ponosa kao i da je povređeni nosio bedž parade ponosa kada su ušli u restoran Majdan gde su dva NN muška lica bez ikakvog razloga počela da ga udaraju rukama i nogama po glavi i telu.

Treće osnovno javno tužilaštvo u Beogradu je povodom Labrišovog zahteva za pristup informacijama od javnog značaja odgovorilo da Treće osnovno javno tužilaštvo u Beogradu nije u mogućnosti da pruži tražene informacije, s obzirom da je stupio na snagu Zakon o sedištimu i područjima sudova i javnih tužilaštva te je na osnovu ovog zakona umesto jednog osnovnog javnog tužilaštva formirano tri osnovna javna tužilaštva za teritoriju grada Beograda

26.

Napad na momka koji se desio u Novom Sadu 6. juna 2010. godine, oko 22h u gradskom autobusu br. 9

Ministarsvo unutrašnjih poslova/ Kabinet ministra/ Biro za informacije od javnog značaja je prosledilo informaciju da za navedene događaje Policijska uprava u Novom Sadu ne poseduje podatke.

27.

Napad na mladića koji se desio u Beogradu 5. aprila 2007. godine, između 22 i 23h na pešačkoj stazi koja povezuje ul. Vjekoslava Kovača i Milana Rakića

Policajska uprava za grad Beograd/ Policijska stanica Zvezdara poslala je informaciju da uvi-dom u stanične evi-dencije PS Zvezdara nije pronađen pisani trag o događaju koji se desio 05.04.2007.

Republičko javno tu-žilaštvo Pl. Br.79/13 je poslalo informaciju da je shodno zakonu o slobodnom pri-stupu informacijama od javnog značaja, neophodno da se za-htev podnese onom tužilaštvu kome su podnete krivične prijave o predmetnim događajima koji su navedeni u zahtevu Labrisa ili nadležnoj policijskoj upravi koja je sačinila zapisnik o predmetnim doga-đajima

28.

Napad na dva momka Dorda I. (23) i Branislava P. (21) u noći između 10. i 11. novembra 2013. Izjava je data policiji, i napomenuto je da su batine dobili zato što su gej. Tuča se dogodila u klubu Mistik u Čumiće-vom sokačetu

Ministartstvo unu-trajšnjih poslova/ Kabinet ministra/ Biro za informacije od javnog značaja je prosledilo informaciju direkcije policije/ Policijske stanice Stari grad da postoje osnovi sumnje da je 10.11.2013. oko 2 h u Beogradu, Čumićevo sokače (ispred kafica Mistik) XX lice izvršilo krivično delo Teška telesna povreda i Laka telesna povreda iz člana 121 i 122 KZ-a Republike Srbije na štetu Đ.I. I B.P Krivično delo je izvršeno na taj način što je osumnjičeni prišao B.P. i udario ga staklenom flašom u predelu glavei nogom šutnuo u rame usled čega je isti zadobio laku telesnu povredu. Nakon toga jerukama sa leđa odgurnuo Đ.I. usled čega je ovaj pao i udario ramenom i glavom o pod pri čemu je zadobio tešku telesnu povredu. Krivičn pri-java za ovo krivično delo podnosi se po službenoj dužnosti dana 26.12.2013. Konsultovan tužilac Drecun Saša.

Republičko javno tu-žilaštvo Pl. Br.79/13 je poslalo informaciju da je shodno zakonu o slobodnom pri-stupu informacijama od javnog značaja, neophodno da se za-htev podnese onom tužilaštvu kome su podnete krivične prijave o predmetnim događajima koji su navedeni u zahtevu Labrisa ili nadležnoj policijskoj upravi koja je sačinila zapisnik o predmetnim doga-đajima

Verbalni i fizički napad na Stefana Radovića u sredu, 23. oktobra 2013. u popodnevним časovima u centru Kuršumlje od strane tri nepoznate osobe

Ministartstvo unutrašnjih poslova/ Kabinet ministra/ Biro za informacije od javnog značaja je prosledilo informaciju Policijske uprave u Prokuplju/Policijska stanica u Kuršumlji. Događaj se desio 23.10.2013. u 16.50. Dana 23.10.2013. PS Kuršumlja obratila se telefonom iz hitne službe Kuršumlja osoba koja je prijavila da se kod njih prijavio Stefan Radović radi ukazivanja lekarske pomoći. Dolaskom na lice mesta u prostorijama hitne službeDz Kuršumlja zatečen je Stefan Radović koji je rekao da su ga dok je prolazio ulicom, maloletna, njemu poznata deca gađala najverovatnije zbog njegove “seksualne opredeljenosti” jer je gej, tj. homoseksualac”. Isti je izjavio dag a nisu pogodili ali se uzrujao i uplašio pa je zato došao u Hitnu službu u DZ Kuršumlja. U razgovoru sad doktorom, konstatovano je da S.R. nema nikakvih povreda ali mu je dato sredstvo za smirenje. Konstatovano da nema elemenata za pokretanje bilo kakve prijave u vezi navedenog. Kontaktirana je zamenica OJT u Prokuplju, Jelena Bošković koja je ponovila stav da nema elemenata krivičnog dela koje se goni po službenoj dužnosti.

U dopisu Višeg javnog tužilaštva u Prokuplju stoji da je Osnovnom javnom tužilaštvu u Prokuplju ustupljen na nadležnost navedeni izveštaj a u vezi prijave Stefana Radovića iz Kuršumlje a u vezi događaja od 29.10.2012. Proverom preko OJT u Prokuplju obeveštani su da se spisi predmeta nalaze u Osnovnom javnom tužilaštvu u Kuršumlji. Na njihov zahtev dopiom istog tužilaštvaobaveštani su da je OJT u Prokuplju 20.11.2012. službenom beleškom odlučilo da nema mesta pokretanju krivičnog postupka protiv učesnika događaja i da nema elemenata nijednog krivičnog dela za kje se gonjenje preduzima po službenoj dužnosti.

30.

Napad na profesora matematike, Ivana Janeša, u Novom Sadu od strane grupe osnovaca u nedelju uveče 8. septembra 2013. dok je čekaao ženu i dete u parku kraj Železničke stanice. Kao što su mediji naveli, profesor je pretučen jer su pretpostavili da je gej

Ministartstvo unutrašnjih poslova/Kabinet ministra/Biro za informacije od javnog značaja je prosledilo informaciju Policijske uprava u Novom Sadu/odeljenje kriminalističke policije gde se navodi da se Višem javnom tužilaštvu u Novom Sadu na osnovu čl. 226 st.11 Zakonika o krivičnom postupku dostavlja krivična prijava protiv lica koje je izvršilo krivično delo razbojništvo iz čl. 206 st.1 I 206. St. 2KZ na štetu Janeš Ivana I drugih oštećenih.

Republičko javno tužilaštvo PI. Br.79/13 je poslalo informaciju da je shodno zakonu o slobodnom pristupu informacijama od javnog značaja, neophodno da se zahtev podnese onom tužilaštvu kome su podnete krivične prijave o predmetnim događajima koji su navedeni u zahtevu Labrisa ili nadležnoj policijskoj upravi koja je sačinila zapisnik o predmetnim događajima

31.

Napad na učesnike Kvir festa 2008

Zatražena je informacija u vezi sa statusom slučaja

U evidenciji odseka informacionih tehnologija Prekršajnog suda u Beogradu postoje podaci o prekršajnom predmetu JRM-54-pr.br. 86892/08 (kasnije pod novim brojem JRM-63-130889/10) a od prekršajnog suda u Beoradu je poslata inforamacija da je postupak protiv dvojice napadača 20.09.2010. obustavljen zbog zastarelosti.

Republičko javno tužilaštvo PI. Br.79/13 je poslalo informaciju da je shodno zakonu o slobodnom pristupu informacijama od javnog značaja, neophodno da se zahtev podnese onom tužilaštvu kome su podnete krivične prijave o predmetnim događajima koji su navedeni u zahtevu Labrisa ili nadležnoj policijskoj upravi koja je sačinila zapisnik o predmetnim događajima

CIP